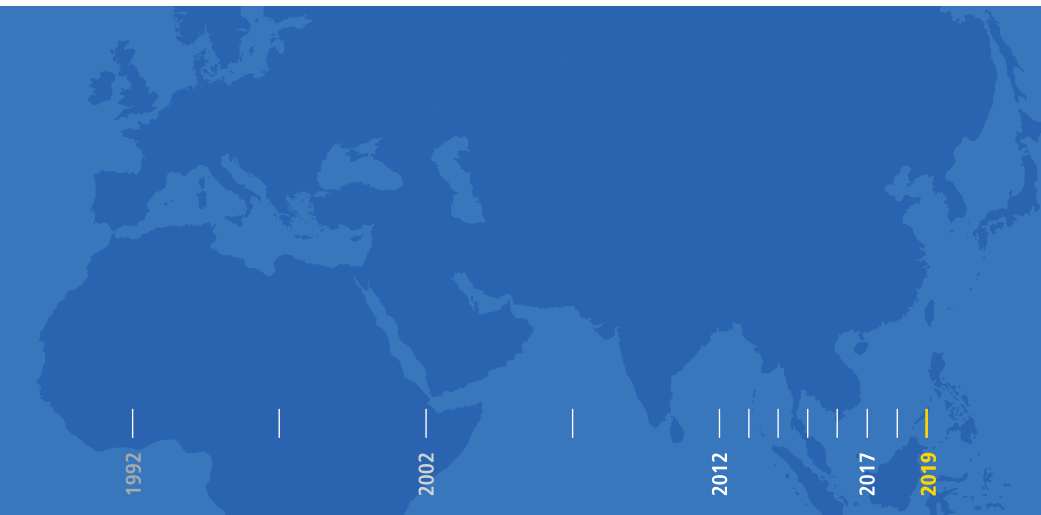

Publikationen

zur rechtlichen Zusammenarbeit

издаден од
Бирото за застапување на Република
Северна Македонија пред ЕСЧП
и
Германската фондација за
меѓународна правна соработка,
регистир. здруж (ИРЗ)

Билтен за судската практика на
Европскиот суд за човекови права
Издание 1/2019, том 8, година 5

Aktuelle Rechtsprechung des EGMR
Newsletter 1/2019, 8. Band, 5. Jahrgang

Република Северна Македонија
Министерство за правда

БИЛТЕН ЗА СУДСКАТА ПРАКТИКА НА ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

Издавач:

МАКАВЕЈ Скопје, 2019 година

Превод на македонски јазик (стр. 12-74): Наташа Андреевска-Томовска, дипломиран толкувач по германски и англиски јазик при Филолошкиот факултет „Блаже Конески“, Скопје.

Превод на македонски јазик (стр. 75-85): Министерство за правда на РСМ

Редакциска координација на македонското издание: Д-р Штефан Пирнер, адвокат, раководител на проектната област Југоисточна Европа I (Босна и Херцеговина, Црна Гора, Северна Македонија и Србија) и Даница Џонова, В.Д. Директор на Бирото за застапување на РСМ пред ЕСПЧ.

Редакциска соработка на македонското издание: Лука Прица, проектен менаџер во IRZ и Рита Линдерот, правник, заменик-раководител на проектната област Југоисточна Европа I.

Преводот на овој Билтен на македонски јазик, како и печатењето на оваа публикација се овозможени од страна на Германската фондација за меѓународна правна соработка, регистрирано здружение (IRZ).

Билтен за судската практика на
Европскиот суд за човекови права

издаден од
Бирото за застапување на Република Северна Македонија
пред ЕСЧП

и
Германската фондација за меѓународна правна соработка,
регистрир. здруж. (IRZ)

Издание 1/2019, 8. том, 5. година на македонски јазик

~~~~~

Newsletter zur Rechtsprechung des
Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte

Gemeinsam herausgegeben von der Regierungsvertreterin von
Nordmazedonien vor dem EGMR

und der
Deutschen Stiftung für internationale rechtliche
Zusammenarbeit e.V. (IRZ)

Ausgabe 1/2019, 8. Band, 5. Jahrgang in mazedonischer Sprache

Sehr geehrte Kolleginnen und Kollegen, liebe Leserinnen und Leser,

Sie halten eine neue Ausgabe des bereits im fünften Jahr erscheinenden Newsletters zur Rechtsprechung des Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte (EGMR) in Straßburg in Händen. Dieser Newsletter ist zur Information von Justizangehörigen, insbesondere Richterinnen und Richtern, Staatsanwältinnen und -anwälten sowie Behördenmitarbeiterinnen und -mitarbeitern in Nordmazedonien gedacht. Deshalb berichtet er vor allem über Urteile des Straßburger Gerichts, die für diese von besonderem Interesse sind, also über Entscheidungen, die gegen Nordmazedonien ergangen sind, oder aber, obwohl sie aus Verfahren gegen andere Staaten stammen, sich auf Rechtsfragen beziehen, die in Nordmazedonien große praktische Bedeutung haben.

Herausgegeben wird dieser Newsletter, der in mazedonischer und albanischer Sprache erscheint, gemeinsam von der Regierungsvertreterin von Nordmazedonien und Direktorin des Büros für die Vertretung Nordmazedoniens vor dem EGMR und der Deutschen Stiftung für internationale rechtliche Zusammenarbeit e.V. (IRZ).

Bei der IRZ handelt es sich um eine seit 1992 bestehende Organisation, die im Auftrag der deutschen Bundesregierung Transformationsstaaten bei den Reformen hin zum Rechtsstaat unterstützt. In der IRZ sind die wichtigsten deutschen Organisationen, die im Bereich des Rechtsstaates und der Justiz tätig sind, zusammengeschlossen. Dazu gehören (in alphabetischer Reihenfolge gemäß ihrer Bezeichnung in deutscher Sprache) der Bund Deutscher Rechtspfleger e.V., der Bund Deutscher Verwaltungsrichter und Verwaltungsrichterinnen, die Bundesnotarkammer, die Bundesrechtsanwaltskammer, der Deutsche Anwaltverein e.V., die Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit e.V., der Deutsche Juristinnenbund e.V., der Deutsche Notarverein e.V., der Deutsche Richterbund e.V. und die Notarkammer Koblenz.

Eine weitere Gruppe von Mitgliedern bilden wirtschaftliche Vereinigungen, wie der Bundesverband der Deutschen Industrie e.V., der Bundesverband deutscher Banken e.V., der Bundesverband der Unternehmensjuristen e.V., der Deutsche Genossenschafts- und Raiffeisenverband e.V., der Deutsche Industrie- und Handelskammertag e.V., der Gesamtverband der Deutschen Versicherungswirtschaft e.V., der Markenverband e.V. und der Osteuropaverein der deutschen Wirtschaft e. V.

Hinzu kommen bedeutende Industrieunternehmen wie die Allianz SE, die Bayer AG und die Daimler AG sowie eine Anzahl von Einzelpersonen aus Justiz, Politik und Wissenschaft.

In Nordmazedonien ist die IRZ seit dem Jahr 2000 mit Mitteln des deutschen Auswärtigen Amtes (AA) aus dem deutschen Beitrag zum Stabilitätspakt für Südosteuropa tätig.

Почитувани колеги и колешки, драги читатели и читателки,

во свои раце го држите новото издание на билтенот за судската практика на Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП) во Стразбур, кој се објавува веќе петта година. Билтенот е наменет за информирање на судските службеници, особено на судиите и јавните обвинители, и вработените во државните институции во Северна Македонија. Затоа тој пред сè известува за пресуди на судот во Стразбур кои се од особен интерес за нив, односно за одлуки донесени против Северна Македонија, но и за такви кои, иако произлегуваат од постапки против други држави, се однесуваат на правни прашања кои имаат големо практично значење во Северна Македонија.

Билтенот, кој излегува на македонски и на албански јазик, се издава заеднички од страна на македонскиот владин застапник и директор на Бирото за застапување на Северна Македонија пред ЕСЧП и Германската фондација за меѓународна правна соработка рег. здруж. (IRZ).

IRZ е организација која постои од 1992 година и по налог на германската Сојузна влада ги поддржува земјите во транзиција при реформирањето во правна држава. Во IRZ се здружени најважните германски организации кои дејствуваат во областа на владеењето на правото и правосудството. Тука спаѓаат (по алфаветски редослед според нивната ознака на германски јазик) - Сојузот на германските судски службеници, рег. здруж. (der Bund Deutscher Rechtspfleger e.V.), Сојузот на германските управни судии (der Bund Deutscher Verwaltungsrichter und Verwaltungsrichterrinnen), Сојузната нотарска комора (die Bundesnotarkammer), Сојузната адвокатска комора (die Bundesrechtsanwaltskammer), Здружението на германските адвокати, рег. здруж. (der Deutsche Anwaltverein e.V.), Германската институција за арбитража, рег. здруж. (die Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit e.V.), Сојузот на германските правнички, рег. здруж. (der Deutsche Juristinnenbund e.V.), Сојузот на германските нотари, рег. здруж. (der Deutsche Notarverein e.V.), Сојузот на германските судии, рег. здруж. (der Deutsche Richterbund e.V.) и Нотарската комора Кобленц (die Notarkammer Koblenz).

Друга група на членови сочинуваат стопанските здруженија, како што се: Сојузот на германската индустрија, рег. здруж. (der Bundesverband der Deutschen Industrie e.V.), Сојузот на германските банки, рег. здруж. (der Bundesverband deutscher Banken e.V.), Сојузот на корпоративни правници, рег. здруж. (der Bundesverband der Unternehmensjuristen e.V.), Германскиот кооперативен и Рајфајзен сојуз, рег. здруж. (der Deutsche Genossenschafts- und Raiffeisenverband e.V.), Унијата на германските комори за индустрија и трговија, рег. здруж. (der Deutsche Industrie- und Handelskammertag e.V.), Здружението на друштвата за осигурување на Германија, рег. здруж. (der Gesamtverband der Deutschen

Darüber hinaus wird die Tätigkeit der IRZ allgemein, aber auch in Südosteuropa, durch eine institutionelle Zuwendung des deutschen Bundesministeriums der Justiz und für Verbraucherschutz (BMJV) ermöglicht.

Im Rahmen dieser Tätigkeit spielen die Menschenrechte und die Europäisierung des Rechtes eine besondere Rolle. Außer Gesetzgebungsberatung und Unterstützung bei der Aus- und Weiterbildung von Juristinnen und Juristen arbeitet die IRZ auch auf dem besonders nachhaltigen Feld juristischer Publikationen.

Der vorliegende Newsletter wird auch in elektronischer Form vertrieben. So findet sich die mazedonische Fassung auf der Internetseite der IRZ unter <https://www.irz.de/index.php/downloads#publikationen-in-mazedonischer-sprache-публикации-на-македонски-јазик> und die albanische unter <https://www.irz.de/index.php/downloads#publikime-n%C3%AB-gjuh%C3%ABn-shqipe-publikationen-in-albanischer-sprache>. Darüber hinaus werden alle Ausgaben des Newsletters auch auf der Internetseite des Büros für die Vertretung Nordmazedoniens vor dem EGMR unter <http://biroescp.gov.mk> in der Rubrik „Sudska praksa“ (Praktika gjuqësore, Rechtsprechung) zum Herunterladen angeboten. Dort finden sich auch alle anderen Urteile des EGMR gegen Nordmazedonien in mazedonischer Übersetzung.

Durch die elektronische Publikation wird der Newsletter allen Interessierten zugänglich. Die Angehörigen der mazedonischen Justiz erhalten ihn darüber hinaus in Druckform. Die wichtigsten Rechtsprechungen des EGMR sind deshalb mithilfe dieses Newsletters allen Richterinnen und Richtern sowie Staatsanwältinnen und -anwälten in Nordmazedonien zeitnah direkt auf ihren eigenen Schreibtischen zugänglich.

Die Herausgeber des Newsletters haben bewusst verschiedene Verbreitungswege gewählt, um einen möglichst großen Adressatenkreis erreichen zu können. Dies deshalb, da die Rechtsprechung des Straßburger EGMR für die Anwendung des jeweiligen nationalen Rechts von erheblicher Bedeutung ist. Außerdem garantiert sie, dass die gemeinsamen Menschenrechtsstandards der im Europarat zusammengeschlossenen Staaten auch in der Praxis tatsächlich eingehalten werden.

Ein so anspruchsvolles und nachhaltiges Unternehmen wie die bereits jahrelange regelmäßige Herausgabe eines aktuellen Newsletters in zwei Sprachen ist nur durch das Engagement aller Beteiligten, Teamwork und dauerhafte Unterstützung möglich.

Allen voran gilt es dem deutschen Auswärtigen Amt für die finanzielle Unterstützung, ohne die die Publikation, die sie derzeit in Händen halten, nicht entstehen hätte können, zu danken. Ergänzt wird diese Unterstützung aus Berlin durch das Engagement der

Versicherungswirtschaft e.V.), Сојузот за заштита на трговските марки, рег. здруж., (der Markenverband e.V.) и Источноевропскиот сојуз на германската економија, рег. здруж. (der Osteuropaverein der deutschen Wirtschaft e. V.).

Тука спаѓаат значајни индустриски претпријатија: Алијанса СЕ (Allianz SE), Баварија АД (Bayer AG) и Дајмлер АД (Daimler AG), како и бројни поединци од судството, политиката и науката.

Во Северна Македонија IRZ дејствува од 2000 година со средства на Министерството за надворешни работи на СР Германија (AA) од германскиот придонес кон Пактот за стабилност за Југоисточна Европа. Покрај тоа, дејноста на IRZ воопшто, но и во Југоисточна Европа, се овозможува со институционална поддршка на германското Сојузно министерство за правда и за заштита на потрошувачите (BMJV).

Во рамките на оваа дејност особена улога играат човековите права и европеизацијата на правото. Освен на полето на законодавното советување и поддршката при обуката и стручното усовршување на правниците, IRZ исто така работи на особено одржливото поле на правните публикации.

И овој билтен се дистрибуира во електронска форма. Така, верзијата на македонски јазик може да се најде на веб-страната на IRZ на

<https://www.irz.de/index.php/downloads#publikationen-in-mazedonischer-sprache>-публикации-на-македонски-јазик, а албанската верзија на

<https://www.irz.de/index.php/downloads#publikime-n%C3%AB-gjuh%C3%ABn-shqipe-publikationen-in-albanischer-sprache>. Исто така, сите изданија на билтенот се достапни и на веб-страната на Бирото за застапување на РСМ пред ЕСЧП на <http://biroescp.gov.mk> во рубриката „Судска пракса“ во делот на публикации, каде може да се најдат и сите пресуди на ЕСЧП против Северна Македонија во превод на македонски јазик.

Со објавувањето на електронската верзија, билтенот станува достапен до сите заинтересирани читатели. Покрај тоа, македонските судски службеници го добиваат и во печатена форма. Затоа најважната судска практика на ЕСЧП со помош на овој билтен во најскоро можно време станува достапна до секој судија и јавен обвинител во Северна Македонија директно на неговата работна маса.

Издавачите на билтенот свесно избраа различни начини на дистрибуција за да дојдат до што е можно поголема целна група. Тоа е од причина што судската практика на Европскиот суд за човекови права во Стразбур (ЕСЧП) е од големо значење за примената на соодветното национално право. Исто така, таа гарантира дека заедничките стандарди за човекови права на државите членки на Советот на Европа навистина се почитуваат и во практиката.

deutschen Botschaft vor Ort in Skopje, die die Tätigkeit der IRZ aktiv und engagiert begleitet. Deshalb gilt Herrn Botschafter Thomas Gerberich und seinen Mitarbeiterinnen und Mitarbeitern an dieser Stelle ein herzliches Wort des Dankes. Zu danken haben die Herausgeber auch dem deutschen Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz (BMJV), das die Arbeit der IRZ mit einer institutionellen Zuwendung überhaupt erst ermöglicht.

Besonderen Dank schulden die Herausgeber den Übersetzerinnen und Übersetzern, die sich regelmäßig der nicht leichten Aufgabe stellen, die hier zusammengefassten anspruchsvollen juristischen Texte in die genannten Sprachen zu übertragen.

Desweiteren ist auch den Mitarbeiterinnen und Mitarbeitern, die in den beteiligten Organisationen an der Erstellung dieses Newsletters mitgewirkt haben, zu danken. Das sind bei der IRZ Herr Luka Prica und Frau Rita Linderöth, die diese Publikation in Bonn als Projektmanager und Senior Projektmanagerin betreut haben und Frau Natascha Andreev-ska-Tomovska, die in Skopje vor Ort für die IRZ die Koordination mit dem Projektpartner, den Übersetzern und dem Verlag übernommen hat.

Zuallerletzt ist noch den Leserinnen und Lesern zu danken, die durch ihr bereits seit Jahren anhaltendes Interesse dazu beigetragen haben, dass dieser Newsletter ein Erfolg wurde. Diese Anerkennung ist uns Ansporn, die Herausgabe dieser Publikation auch in Zukunft in der bisherigen Qualität fortzusetzen.

Bonn/Skopje, im Dezember 2019

Danica Djonova LL.M

*Kommissarische Direktorin des Büros
für die Vertretung Nordmazedoniens
vor dem EGMR*

Rechtsanwalt Dr. Stefan Pürner

*Leiter des Projektbereichs Südosteuropa I
(Bosnien und Herzegowina, Montenegro,
Nordmazedonien und Serbien)*

Еден толку претенциозен и одржлив потфат како што е повеќегодишното редовно издавање на актуелен билтен на два јазика е можен само со заложба на сите вклучени страни, тимска работа и долготрајна поддршка.

Најнапред благодарноста ја упатуваме до германското Сојузно министерство за надворешни работи за финансиската поддршка, без која не би можела да постои публикацијата што во моментот ја држите во своите раце. Оваа поддршка од Берлин е дополнета со заложбата на Германската амбасада во Скопје, која активно и посветено ја следи дејноста на IRZ. Затоа овде срдечно му се заблагодаруваме на амбасадорот Томас Герберих и на неговите соработници. Издавачите му се заблагодаруваат и на германското Министерство за правда и за заштита на потрошувачите (BMJV), кое пред сè со институционална поддршка, воопшто, ја овозможува работата на IRZ.

Особена благодарност издавачите им должат на преведувачите кои редовно се исправени пред неедноставната задача да ги пренесат на соодветниот јазик претенциозните правни текстови кои се опфатени овде.

Исто така треба да им се заблагодариме и на соработниците и соработничките, кои како дел од вклучените организации учествуваа во изготвувањето на овој билтен. Тоа се во IRZ господин Лука Прица и госпоѓа Рита Линдерот, кои како проектен менаџер и сениор проектен менаџер во Бон ја поддржуваа оваа публикација и госпоѓа Наташа Андреевска-Томовска која на самото место, во Скопје, ја презеде координацијата на IRZ со проектните партнери, преведувачите и издавачката кука.

Најнакрај им се заблагодаруваме на читателите и читателките кои со својот интерес кој трае веќе неколку години придонесоа за тоа овој билтен да биде успешен проект. Ова признание служи како наш поттик и во иднина да го продолжиме издавањето на оваа публикација со досегашниот квалитет.

Бон/Скопје, декември 2019 година

М-р Даница Цонова

В.Д. директор на Бирото за застапување на РСМ пред ЕСЧП

Адвокат д-р Штефан Пирнер

Раководител на проектната област Југоисточна Европа I (Босна и Херцеговина, Црна Гора, Северна Македонија и Србија)

Содржина

Предговор на издавачите	4

I. ПОНОВИ ПРЕСУДИ НА ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

Фернандес де Оливеира (Fernandes de Oliveira) против Португалија - Ж.бр. 78103/14, Пресуда од 31 јануари 2019 година [ГСС]	12
Ѓузелјуртлу и други (Güzelyurtlu and Others) против Кипар и Турција - Ж.бр. 36925/07, Пресуда од 29 јануари 2019 година [ГСС]	17
Илгиз Каликов (Ilgiz Khalikov) против Русија - Ж.бр. 48724/15, Пресуда од 15 јануари 2019 година [Оддел III]	23
Ѓјини (Gjini) против Србија - Ж.бр. 1128/16, Пресуда од 15 јануари 2019 година [Оддел III]	26
Кнокс (Knox) против Италија - Ж. бр. 76577/13, Пресуда од 24 јануари 2019 година [Оддел I]	29
Роман (Rooman) против Белгија - Ж.бр. 18052/11, Пресуда од 31 јануари 2019 година [ГСС]	34
Кангерс (Kangers) против Латвија - Ж.бр. 35726/10, Пресуда од 14 март 2019 година [Оддел V]	40
Кадија Исмајилова (Khadija Ismayilova) против Азербејџан - Ж.бр. 65286/13 и 57270/14, Пресуда од 10 јануари 2019 година [Оддел V]	42
Кордела и други (Cordella and Others) против Италија - Ж.бр. 54414/13 и 54264/15, Пресуда од 24 јануари 2019 година [Оддел I]	46
Бегал (Beghal) против Обединетото Кралство - Ж.бр. 4755/16, Пресуда од 28 февруари 2019 година [Оддел I]	50
Хоинес (Høiness) против Норвешка - Ж.бр. 43624/14, Пресуда од 19 март 2019 година [Оддел II]	54
Вундерлих (Wunderlich) против Германија - Ж.бр. 18925/15, Пресуда од 10 јануари 2019 година [Оддел V]	57

Узан и други (Uzan and Others) против Турција - Ж.бр.19620/05, 41487/05, 17613/08 и др., Пресуда од 5 март 2019 година [Оддел II]	60

II. ПРЕСУДИ НА ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА ПРОТИВ ДРУГИ ДРЖАВИ ОД ОСОБЕНО ЗНАЧЕЊЕ ЗА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Стоичков против Бугарија - Ж. бр. 9808/02, Пресуда од 24 март 2005 година [Оддел I]	64
Ињаколо-Зенид (Ignassolo-Zenide) против Романија - Ж.бр. 31679/96, Пресуда од 25 јануари 2000 година [Оддел I]	66
Авилкина (Avilkina) и други против Русија – Ж.бр. 1585/09, Пресуда од 6 јуни 2013 г. [Оддел I]	69
Фалзон (Falzon) против Малта – Ж.бр. 45791/13, Пресуда од 20 март 2018 година [Оддел IV]	71
Исмаилов (Ismayilov) против Русија – Ж.бр. 30352/03, Пресуда од 6 ноември 2008 година [Оддел I]	73

III. ПРЕСУДИ НА ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА ПРОТИВ РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Х. против Република Македонија - Ж. бр. 29683/16, Пресуда од 17 јануари 2019 година	75
Тасев против Северна Македонија – Ж. бр. 9825/13, Пресуда од 16 мај 2019 година [Оддел I].....	79
Макрадули против Република Македонија - Ж. бр. 64659/11 и 24133/13, Пресуда од 19 јули 2018 година	80
Бекташиската заедница и други против Република Македонија - Ж. бр. 48044/10; 75722/12 и 25176/13, Пресуда од 12 април 2018 година	81
Стојановски и други против Република Македонија - Ж. бр. 14174/09, Пресуда од 7 февруари 2019 година	84

I. ПОНОВИ ПРЕСУДИ НА ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

ЧЛЕН 2

ЧЛЕН 2 став 1

Право на живот

Позитивни обврски

Самоубиство на душевно болен човек кој доброволно е примен на лекување во државна психијатриска болница по обид за самоубиство: нема повреда

Фернандес де Оливеира (Fernandes de Oliveira) против Португалија - Ж.бр. 78103/14, Пресуда од 31 јануари 2019 година [ГСС]

Факти - Откако се обидел да изврши самоубиство на 1 април 2000 година, А.Ј., синот на жалителката, доброволно бил примен на лекување во државната психијатриска болница (болницата Psiquiátrico Sobral Cid). На 27 април 2000 година тој избегал од просториите на болницата и се фрлил пред воз. Претходно во неколку наврати бил приман во истата болница поради неговите душевни растројства, кои биле отежнати од зависноста од алкохол и дрога. Според неговото медицинско досие, болницата била запознаена со неговите претходни обиди за самоубиство.

Жалителката безуспешно ја тужела болницата за надомест на штета за смртта на нејзиниот син.

Во пресуда од 28 март 2017 година (види Информативна белешка бр. 205), совет на Судот утврдил, едногласно, дека имало повреда на материјалниот аспект на член 2. Според мислењето на Судот, имајќи ја предвид позитивната обврска за преземање на превентивни мерки за заштита на лице чиј живот бил во опасност, и соочени со душевно болен пациент кој неодамна се обидел да изврши самоубиство и бил

склон кон бегство, од болничкиот персонал можело да се очекува дека ќе донесе заштитни мерки за да осигури дека пациентот нема да ги напушти болничките простории и за да го надгледува на поредовна основа. На 18 септември 2017 година на барање на Владата случајот бил упатен до Големиот судски совет.

Право – Член 2 (*материјален аспект*): Во конкретниот случај станува збор за наводите за медицинска небрежност во контекст на самоубиство на пациент што доброволно бил примен во државна психијатриска институција.

(а) *Позитивната обврска да се воспостави регулаторна рамка*- немањето сигурносни огради и сидови околу болницата било во согласност со Законот за ментално здравје и со меѓународните стандарди кои барале да се создаде отворен режим каде пациентот ќе го задржи правото слободно да се движи наоколу. Понатаму, националното законодавство давало можност за недоброволна хоспитализација кога тоа било оправдано со посебните потреби на пациентот и со тоа јасно ѝ ги овозможувало на болницата потребните средства за да ги задоволи потребите на А.Ј. во медицинска и психијатриска смисла.

Покрај тоа, персоналот што бил на должност постапил во согласност со постапката за општо и поединечно следење која била воведена за доброволно хоспитализирани пациенти и осигурувала дека пациентите ќе се придржуваат до одредена временска рамка и дека ќе бидат присутни секогаш кога се дава храна или лекови. На располагање била и постапка за построг надзор која се применувала на почетокот на престојот на пациентот и секогаш кога лекарот што го лекувал сметал дека таа е неопходна. Конечно, во итни ситуации болницата можела да прибегне кон други форми на ограничување, вклучувајќи го и користењето на соба за изолација. Со тоа, постојната постапка за надзор и достапните мерки за ограничување ѝ ги овозможиле на болницата потребните алатки за лекувањето на А.Ј.

Постапката за надзор што била применета на А.Ј. била со цел да се почитува неговата приватност и била во согласност со начелото за лекување на пациенти под најмал можен рестриктивен режим. Поинтрузи-

вен режим за надзор би можел да биде оспорен дека не е во согласност со правата кои се заштитени со членовите 3, 5 и 8 од Конвенцијата, особено со оглед на статусот на А.Ј. како доброволно хоспитализиран пациент.

На денот кога исчезнал А.Ј. во периодот помеѓу 7 и 8 часот попладне се активирала итна постапка која се состоела од известување на докторот што бил на повик, полицијата и семејството на пациентот. Таквата постапка била соодветна и немало причинско-последична поврзаност помеѓу некој од наводните недостатоци во итната постапка и смртта на А.Ј.

На крајот жалителката прибегнала кон граѓанска постапка, која, и покрај нејзината должина, била ефикасна и овозможила да биде утврдена одговорност за смртта на А.Ј.

Според тоа, во околностите на актуелниот случај, воведувањето на регулаторната рамка не довело до повреда на член 2 од Конвенцијата.

(б) Позитивната обврска за преземање на превентивни оперативни мерки - Судот веќе утврдил дека, во одредени добро дефинирани околности, член 2 можел да им наметне позитивна обврска на властите да преземат превентивни оперативни мерки за да го заштитат поединецот од други лица или од себеси, доколку тие знаеле или требало да знаат дека постои реален и непосреден ризик за неговиот живот. Судот утврдил дека властите имале општа должност во однос на пациент што доброволно бил психијатриски хоспитализиран да преземат разумни мерки за да го заштитат од реален и непосреден ризик од самоубиство.

Судот претходно зел предвид низа различни фактори - особено историјата на проблеми со душевното здравје и сериозноста на душевната состојба, самоубиствените мисли или закани, и знаците на телесна или душевна вознемиреност- за да утврди дали властите знаеле или требало да знаат дека животот на одредено лице бил подложен на реален и непосреден ризик, со што се поттикнувала должноста да преземат соодветни превентивни мерки.

Во конкретниот случај болницата веќе долго време знаела за душевните растројства на А.Ј., како и дека постоел ризик од самоубиство. А.Ј.

имал долга историја на сериозни проблеми со душевното здравје и бил хоспитализиран во именуваната болница на доброволна основа, во осум наврати во периодот помеѓу 1984 и 2000 година. Само последниот престој следел по обид за самоубиство. Домашните судови утврдиле дека А.Ј. не покажувал никакви знаци за суицидни мисли во текот на неговиот 25-дневен престој во болницата. Немало загрижувачки знаци во однесувањето на А.Ј. во деновите што директно му претходеле на неговото самоубиство.

Иако А.Ј. бил ранлив, добро ја познавал средината и персоналот во болницата. Тој бил подложен на рестриктивен режим, бил затворен во павилјонот облечен во пижами во првата недела од неговиот престој и во претходните наврати во минатото кога бил хоспитализиран. Кога болницата сметала дека неговите симптоми се подобруваат му била дадена слобода да се движи низ болничките згради и посед и за викендите да се врати дома кај неговото семејство. Таквиот значителен степен на слобода на движење им се давал на пациентите со цел да се зголеми нивната одговорност и да се оптимизира нивното враќање во семејната средина и во самото општество. Покрај тоа, лекарот-психијатар кој го лекувал А.Ј. сметал дека третманот, кој се состоел во тоа да се осигури дека тој ги земал препишаните лекови и добил лекување на доброволна основа, и воспоставувањето на однос на доверба со него, биле соодветни и сразмерни во дадените околности.

Иако не можел да се исклучи ризикот од самоубиство кога станувало збор за А.Ј., болницата сакала да се прилагоди на таквиот ризик со промена на неговата душевна состојба, зголемувајќи или намалувајќи го воспоставениот режим на следење. Таквата одлука била обврска на медицинскиот тим што бил одговорен за А.Ј. Судот го зел предвид фактот дека, според вештачењето, целосното спречување на самоубиства на пациенти како што бил А.Ј. било невозможна задача, како и заклучокот на Управниот суд дека самоубиството на А.Ј. не можело да се предвиди. Покрај тоа, Судот го разгледал прашањето за ризикот со цел да процени дали тој бил реален и непосреден и забележал дека позитивната обврска на државата морала да се толкува на начин кој не им наметнувал невозможен или несразмерен товар на властите. Во контекст на

овие елементи, не било утврдено дека властите знаеле или требало да знаат дека постоел реален и непосреден ризик по животот на А.Ј. во деновите кои му претходеа на 27 април 2000 година.

Според тоа, Судот не требало да оцени дали властите ги презеле мерките што разумно можеле да се очекуваат од нив.

Заклучок: нема повреда (петнаесет гласа наспроти два).

Судот исто така заклучил, едногласно, дека имало повреда на процесниот аспект на член 2, бидејќи постапката траела повеќе од единаесет години на два степенa на надлежност.

ЧЛЕН 41: 10.000 евра за нематеријална штета; барањето за материјална штета е отфрлено.

(Види исто така *Осман (Osman) против Обединетото Кралство*, [23452/94](#), 28 октомври 1998 г.; *Кенан (Keenan) против Обединетото Кралство*, [27229/95](#), 3 април 2001 г., *Информативна белешка бр. 29*; *Рејнолдс (Reynolds) против Обединетото Кралство*, [2694/08](#), 13 март 2012 г., *Информативна белешка бр. 150*; *Јангер (Younger) против Обединетото Кралство* (дес.), [57420/00](#), 7 јануари 2003 г., *Информативна белешка бр. 49*; *Додов (Dodov) против Бугарија*, [59548/00](#), 17 јануари 2008 г., *Информативна белешка бр. 104*; *Де Дондер и Де Клипел (Donder and De Clippeel) против Белгија*, [8595/06](#), 6 декември 2011 г., *Информативна белешка бр. 147*; *Хилер (Hiller) против Австрија*, [1967/14](#), 22 ноември 2016 г.; *Лопеш де Соуза Фернандеш (Lopes de Sousa Fernandes) против Португалија* [ГСС], [56080/13](#), 19 декември 2017 г., *Информативна белешка бр. 213*)

ЧЛЕН 1

Надлежност на државите

Надлежност на Турција во однос на процесните обврски кои произлегуваат од член 2 по убиства кои се случиле во областа на Кипар која е контролирана од кипарската влада

ЧЛЕН 2

ЧЛЕН 2 став 1

Ефикасна истрага

Позитивни обврски

Кипар одбива да се откаже од својата кривична јурисдикција во полза на судовите на „ТРСК“: нема повреда

Турција не соработувала со Кипар во истрага за убиство: *повреда*

Ѓузелјуртлу и други (Güzelyurtlu and Others) против Кипар и Турција - Ж.бр. 36925/07, Пресуда од 29 јануари 2019 година [ГСС]

Факти – Жалителите биле блиски роднини на тројца кипарски државјани со турско-кипарско потекло кои во 2005 година биле пронајдени мртви со прострелни рани во областа на еден остров која била контролирана од кипарската влада. Веднаш биле отворени кривични истраги како од страна на кипарските така и од страна на турските власти (вклучително и „Турската Република Северен Кипар“ - „ТРСК“). Сепак, иако осум осомничени биле идентификувани од страна на кипарските власти и биле уапсени и испрашувани од страна на властите на „ТРСК“, и двете истраги дошле до застој, а списите биле ставени во мирување во очекување на понатамошен развој на настаните. Иако истрагите останале отворени, ништо конкретно не било направено по 2008 година. Турската влада сè уште чекала да ѝ бидат предадени сите докази во предметот за може да им суди на осомничените, додека кипарската истрага била целосно запрена откако Турција им ги вратила на кипарските власти барањата за екстрадиција. Напорите направени преку канцелариите на Мировните сили на Обединетите нации на Кипар (UNFICYP) биле неуспешни.

Во пресуда од 4 април 2017 година (види Информативна белешка бр. 206), Совет на Судот утврдил дека имало процесна повреда на член 2 од страна на Турција (едногласно) и од страна на Кипар (со пет гласа наспроти два) поради неуспехот на двете држави ефикасно да сорабо-

туваат една со друга и да ги преземат сите разумни чекори кои биле неопходни за да се олесни и да се спроведе ефикасна истрага за случајот.

На 18 септември 2017 година случајот бил упатен до Големиот Совет на барање на Владите на двете тужени држави.

Право – Член 1 (*територијална јурисдикција во однос на Турција*): Постоеле многу мал број случаи во кои Судот морал да ги испитува жалбените наводи според процесниот аспект од член 2 каде смртта настапува под јурисдикција која отстапувала од онаа на државата, а во однос на која наводно се појавила процесната обврска. Од судската практика на Судот произлегувало дека во такви околности, доколку истражните или судските власти на договорната држава повеле сопствена кривична истрага или постапка, доволно било за целите на член 1 да се воспостави јурисдикциска врска помеѓу таа држава и роднините на жртвата кои подоцна повеле постапка пред Судот. Во случајот на жалителите, властите на „ТРСК“ повеле своја кривична истрага за убиство и во такви околности постоела „јурисдикциска врска“ помеѓу жалителите и Турција, чија одговорност била засегната согласно со Конвенцијата поради дејствијата и пропуштените дејствија на властите на „ТРСК“.

Покрај тоа, постоеле „посебни околности“ поврзани со состојбата во Кипар. Како прво, меѓународната заедница сметала дека Турција го окупираа северниот дел на Кипар и не ја признавала „ТРСК“ како држава според меѓународното право. Северен Кипар бил под ефективна контрола на Турција за целите на Конвенцијата. Како второ, лицата осомничени за убиството избегале во „ТРСК“ и како последица на тоа Кипар бил спречен да води своја кривична истрага за осомничените, а со тоа и да ги исполни своите обврски кои произлегуваат од Конвенцијата.

Имајќи ги предвид овие два елемента, од кои секој поединечно би бил доволен за да се воспостави јурисдикциска врска, јурисдикцијата на Турција била воспоставена. Секој друг навод би довел до вакуум во системот за заштита на човековите права на територијата на Кипар, при што се ризикувало да се создаде безбедна зона во „ТРСК“ за убијци кои бегаат од територијата контролирана од Кипар и на тој начин се

попречувала примената на кривичните закони донесени од страна на Кипарската влада за заштита на правото на живот на нејзините граѓани и, впрочем, на сите поединци во рамките на нејзината јурисдикција.

Заклучок: во рамките на јурисдикцијата на Турција (едногласно).

Член 2 (*процесен аспект*): Процесната обврска за поведување истрага се појавила во однос на двете тужени држави. Двете држави веднаш презеле значителен број на истражни чекори и не постоеле никакви сомнежи во однос на соодветноста на таквите истраги. Суштината на проблемот се состоела во постоењето и опсегот на должноста за меѓусебна соработка како составен дел на процесната обврска според член 2 од Конвенцијата.

Член 2 може да им наложи двонасочна обврска на државите да соработуваат една со друга, што во исто време ја подразбира обврската да бараат помош и обврската да пружаат помош. Таквата должност била во согласност со ефикасната заштита на правото на живот гарантирано со член 2. Засегнатите држави морале да ги преземат сите можни разумни чекори за да соработуваат меѓусебно, исцрпувајќи ги со добра волја можностите кои им биле на располагање според важечките меѓународни инструменти за меѓусебна правна помош и соработка во кривичната материја.

Процесната обврска за соработка во согласност со член 2 морала да се толкува во контекст на меѓународните договори или спогодби што се применуваат помеѓу засегнатите држави договорнички, следејќи колку што е можно комбинирана и воедначена примена на Конвенцијата и на таквите инструменти, што не требало да резултира со конфликт или меѓусебно спротивставување. Во таа смисла, процесната обврска за соработка би била повредена само во однос на држава од која треба да бара соработка, ако таа не успеала да ги активира соодветните механизми за соработка во рамките на релевантните меѓународни договори; и во однос на замолената држава, ако не успеала да одговори со одветно или ако не била во можност да се повика на легитимна основа за одбивање на соработката побарана согласно со овие инструменти.

Посебна особеност во случајот на жалителите било тоа што наводниот недостиг од соработка *de facto* вклучувал формирање на ентитет во рамките на меѓународно признаената територија на Кипар која била под ефикасна контрола на Турција за целите на Конвенцијата. Бидејќи двете тужени држави немале официјални дипломатски односи, меѓународните договори каде двете држави биле договорни страни не можеле да бидат единствена референтна рамка во утврдувањето на тоа дали двете држави ги искористиле сите можности што им биле достапни за да соработуваат една со друга. Во отсуство на официјални дипломатски односи, поверојатно било формализираниот начин на соработка да не успее и од државите можело да се бара да користат други понеформални или индиректни канали за соработка, на пример преку трети држави или меѓународни организации. Со оглед на тоа, Судот во такви ситуации морал да утврди дали засегнатите држави ги употребиле сите средства што разумно им биле на располагање за да побараат и да си ја дозволат соработката која била неопходна за ефикасноста на истрагата и на постапката како целина.

(а) Кипар

(i) *Дали Кипар ги употребил сите средства кои му биле разумно достапни за да бара предавање/екстрадиција на осомничените лица од страна на Турција* – По идентификувањето на можните осомничени во раните фази на истрагата, кипарските власти поднеле барања меѓународни налози за апсење до Интерпол за да ги лоцираат осомничените и да ги уапсат со цел нивна екстрадиција. Интерпол ги објавил тие меѓународни налози за апсење. Кипарското биро на Интерпол исто така испратило електронска пошта до турското Министерство за внатрешни работи во која се велело дека се трага по осомничените, и се барало тие да бидат уапсени ако влезат во Турција.

Уште од раните фази на истрагата Кипар се обидел да преговара за предавањето на осомничените од страна на „ТРСК“ преку Мировните сили на Обединетите нации во Кипар. Меѓутоа, уште на почетокот било многу јасно дека ниту турските власти ниту властите на „ТРСК“ немало намера да ги предадат осомничените. Во тие околности Кипар не можел да биде критикуван за тоа што прво се обидел да го постигне

предавањето преку Мировните сили на Обединетите нации во Кипар и за тоа што, дури кога тие напори на крајот се покажале како неуспешни поднел барања за екстрадиција до Турција.

Барањата за екстрадиција биле доставени до Турција преку Турската амбасада во Атина. Со оглед на отсуството на дипломатските односи меѓу Кипар и Турција доставувањето на барањата преку вработените во нивните амбасади во Атина во конкретните околности на случајот можело да се прифати како единствен канал кој му стоел на располагање на Кипар.

(ii) *Дали Кипар бил обврзан да им ги обезбеди сите докази на властите на „ТРСК“ или на Турција* – Случајот на жалителите морал да се разликува од претходните случаи во кои Судот, за целите на Конвенцијата, ја прифатил валидноста на воспоставените правни лекови или на мерките кои биле усвоени од страна на властите на „ТРСК“ во врска со жители на „ТРСК“ или лица кои биле засегнати од нивното постапување. Во тие случаи Судот ја признал валидноста на овие правни лекови и дејствија до степенот што е потребен за Турција да биде во можност да ги осигури сите права произлезени од Конвенцијата во северен Кипар и да ги исправи сите грешки кои му се припишувале.

Во случајот на жалителите, прашањето што морало да се утврди било дали од Кипар се барало да им ги обезбеди сите докази од неговото досие на истрагата на властите на „ТРСК“ кои спроведувале паралелна истрага за убиството согласно со нивното домашно право. Кипар бил подготвен да им ги предаде сите докази на Мировните сили на Обединетите нации во Кипар, за тие да можат да видат дали имало *prima facie* случај против осомничените, така што властите на „ТРСК“ во тој случај би му ги предадале на Кипар осомничените лица. Бидејќи немало таков потфат од страна на властите на „ТРСК“, Кипар одбил да предаде повеќе докази. Предавањето на целото досие на истрагата на „ТРСК“ со можност доказите да се користат за целите на изведувањето на осомничените пред суд, и без каква и да било гаранција дека ќе им бидат предадени на кипарските власти, би одело подалеку од обична соработка меѓу полицијата или органите на прогонот. Во суштина тоа би значело пренос на кривичниот случај од страна на Кипар до судови-

те на „ТРСК“, при што Кипар би се откажал од својата кривична јурисдикција за убиство сторено во област под негова контрола во корист на судовите на непризнаен ентитет формиран на неговата територија. Всушност, постоењето на кривична јурисдикција било една од главните карактеристики на суверенитетот на една држава. Во таква специфична ситуација, не било неразумно тоа што Кипар одбил да се откаже од својата кривична јурисдикција во полза на судовите на „ТРСК“.

(iii) *Дали Кипар имал обврска да се вклучи во други облици на соработка како што било предложено од страна на Мировните сили на Обединетите нации во Кипар* – Во контекст на напорите за посредување кои ги вложиле Мировните сили на Обединетите нации во Кипар, биле предложени различни облици на соработка со цел да се најде компромисно решение помеѓу Кипар и властите на „ТРСК“. Сепак, таквите други облици на соработка не можеле, сами по себе, да го олеснат гонењето и судењето на осомничените. Не било утврдено дека тие алтернативи, а особено можноста да се закаже *ад хок* судење на неутрален терен, би имале доволно цврста основа во домашното или меѓународното право. Во тие околности, од Кипар не се барало согласно со член 2 да се вклучи во нив.

Заклучок: нема повреда (петнаесет гласа наспроти два).

(б) Турција

Турција ги игнорирала барањата за екстрадиција и ги вратила без одговор. Од турските власти би се очекувало да посочат зошто сметале дека екстрадицијата не била прифатлива според нивното законодавство или според Европска конвенција за екстрадиција. Конвенцијата за екстрадиција ѝ наметнала обврска на замолената држава да ја известува државата молител за својата одлука во врска со екстрадицијата и во случај на одбивање да ги наведе причините за донесувањето на таквата одлука. Обврската за соработка во согласност со член 2 морала да се чита во контекст на тие одредби и затоа требала да вклучува обврска за државата да го испита секое барање за екстрадиција од друга држава договорничка и да даде образложен одговор во врска со осомничени кои се бараат за убиство или незаконски лишувања од живот за кои

било познато дека се наоѓаат на нејзината територија или во рамките на нејзината јурисдикција.

Турција не го направила минималниот напор што се барал во околностите на случајот и затоа не постапила во согласност со својата обврска да соработува со Кипар за целите на ефикасна истрага за убиството на роднините на жалителите.

Заклучок: повреда во однос на Турција (едногласно).

Член 41: 8.500 евра за секој жалител за нематеријална штета; барањето за материјална штета е отфрлено.

(Види исто така *Ранцев (Rantsev) против Кипар и Русија*, [25965/04](#), 7 јануари 2010 г., Информативна белешка бр. 126; *Ал-Скеини и други (Al-Skeini and Others) против Обединетото Кралство* [ГСС], [55721/07](#), 7 јули 2011 г., Информативна белешка бр. 143; *Марковиќ и други (Marković and Others) против Италија* [ГСС], [1398/03](#), 14 декември 2006 г., Информативна белешка бр. 92; *Јановиец и други (Janowiec and Others) против Русија* [ГСС], [55508/07](#) и [29520/09](#), 21 октомври 2013 г., Информативна белешка бр. 167; *Кипар против Турција (Cyprus v. Turkey)*, [25781/94](#), 10 мај 2001 г.; *Мустафа Тунч и Феджуре Тунч (Mustafa Tunç and Fecire Tunç) против Турција* [ГСС], [24014/05](#), 14 април 2015 г., Информативна белешка бр. 184; *Демополус и други (Demoroulos and Others) против Турција (dec.)* [ГСС], [46113/99](#) и други, 1 март 2010 г., Информативна белешка бр. 128)

ЧЛЕН 3

Нечовечко постапување

Повреда на притвореник поради несоодветни услови на превезување: повреда

Илгиз Каликов (Ilgiz Khalikov) против Русија - Ж.бр. 48724/15, Пресуда од 15 јануари 2019 година [Оддел III]

Факти – Жалителот и осуммина други притвореници биле превезувани со затворско комбе наменето за најмногу седум притвореници, со три седишта наменети за припадниците на конвојот. Како поранешен полициски службеник, жалителот бил поставен веднаш до припадниците на конвојот. Во одреден момент, тројца притвореници се обиделе да избегаат и еден од нив му го зел пиштолот на еден службеник. Во престрелката жалителот бил ранет во ногата од залутан куршум. Подоцна тој поднел жалба за сериозно прекршување на прописите за трансфер на затвореници. По „испрашувањето во предистражната фаза“, била донесена одлука, за помалку од еден месец, со која се одбивало поведувањето на кривична истрага.

Право – Член 3

(а) *Процесен аспект* – Во многу претходни случаи против Руската Федерација, Судот ги подвлекол структурните дефекти на форматот на „испрашување во предистражната фаза“. Кога ќе се соочат со уверливи наводи за малтретирање, властите биле должни да отворат кривичен случај и да спроведат истрага. Наместо тоа, испрашувањето во овој случај било и задоцнето и со недоволен опсег и не бил направен сериозен обид да се утврдат сите околности на инцидентот или да се утврди одговорност за испукувањето на истрелот кој го ранил жалителот. Одбивањето да се отвори кривична постапка за уверливите наводи на жалителот во врска со неуспехот да се заштити неговиот телесен интегритет, за кои властите веднаш биле известени, довело до неспроведување ефикасна истрага.

Заклучок: повреда (едногласно).

(б) *Материјален аспект* – Во однос на тоа дали државата можела да се смета за одговорна за повредата на жалителот, Судот увидел дека жалителот бил жртва во случајна престрелка која следела по неуспешен обид за бегство од затвор, во кој тој не учествувал. Неспорно било дека бил погоден во ногата повеќе случајно отколку намерно и дека ништо не укажувало на тоа дека некој нишанел во него или сакал да го повреди.

Од друга страна, иако повредата на жалителот била случајна, неговото присуство во необезбеден дел од затворското комбе било како резултат на одлуката на припадниците на конвојот да транспортираат повеќе притвореници отколку што требало да бидат сместени во затворското комбе, со што ги прекршиле општите прописи. Како последица на тоа, немало посебна ќелија во возилото за жалителот и тој морал да се вози со чуварите. Таквото дејствие, исто така, ги прекршило посебните прописи во врска со сместување на особено ранливи категории на затвореници, како поранешни полициски службеници, како жалителот, во одделни ќелии за време на транспортот.

Прописите за трансфер на затвореници биле создадени со цел да се спречат безбедносните инциденти како што е оној што е во прашање. Тие го ограничиле бројот на затвореници кои можеле да се транспортираат заедно за да се намали ризикот од заеднички обид од нивна страна да го совладаат конвојот. Тие, исто така, биле со цел да се избегнат случаите на насилство меѓу затворениците и налагале одделување на ранливите затвореници.

Во актуелниот случај припадниците на конвојот не ги зеле предвид безбедносните ризици предизвикани со транспортирање на поголем број затвореници од оној што го дозволувал капацитетот на комбето. Без оглед на тоа дали сакале да заштедат на гориво или да избегнат напор за дополнително патување, тие постапиле со непочитување на прописите кои биле донесени за да се заштитат благосостојбата и телесниот интегритет на притворениците за време на нивен трансфер. Во такви околности, државата морала да се смета за одговорна за неуспехот да се обезбеди соодветна заштита на телесниот интегритет на жалителот за време на трансферот.

Заклучок: повреда (едногласно).

ЧЛЕН 41: 20.000 евра за нематеријална штета; барањето за материјална штета е отфрлено.

ЧЛЕН 3

Ефикасна истрага

Позитивни обврски

Властите не биле ослободени од должноста да истражат насилство меѓу затворениците и покрај отсуството на кривична пријава: *повреда*

Гјини (Gjini) против Србија - Ж.бр. 1128/16, Пресуда од 15 јануари 2019 година [Оддел III]

Факти – Жалителот бил уапсен под сомнение за обид да плати пата-рина на граничен премин со фалсификувана банкнота од десет евра. Бил притворен во затворот во Сремска Митровица во текот на истрагата. Подоцна се утврдило дека банкнотата била автентична и постапката против него била прекината.

Жалителот се пожалил дека додека бил во притвор бил малтретиран од страна на затворениците со кои ја делел ќелијата, кои се заканувале дека ќе исценираат негово самоубиство ако му кажел некому што се случувало. Неколку дена по започнувањето на неговиот притвор, адвокатот на жалителот забележал промени во неговото однесување и побарал од затворските власти да го преместат во друга ќелија. Жалителот бил преместен и малтретирањето престанало. Во подоцнежната парнична постапка поведена од страна на жалителот по неговото ослободување од затвор, било утврдено дека претрпел пост-трауматски стрес за време и по неговото притворање и му бил доделен надомест на штета.

Право – Член 3

(а) *Обврска на државата да спречи малтретирање или да ја ублажи штетата* –Непостоењето на каква било директна вклученост на државата во дејствија на насилство кои ги исполнувале условите за сериозност според членот 3 не ја ослободиле државата од нејзината обврска согласно со таквата одредба. Државата била должна барем да обезбеди ефикасна заштита на лица во рамките на својата надлежност,

вклучувајќи разумни чекори за да се спречи малтретирањето за кое државните власти знаеле или требало да знаат.

Земајќи ги предвид наодите во домашната парнична постапка, Судот го прифатил наводот дека жалителот претрпел малтретирање од страна на затворениците со кои ја делел ќелијата. Според Владата, бидејќи не била поднесена официјална жалба од страна на жалителот, не можело да се очекува од затворските власти дека ќе го заштитат. Меѓутоа, Европскиот комитет за спречување на тортура и нечовечко или понижувачко постапување или казнување (CPT) пријавил насилство помеѓу затворениците во односниот затвор и повеќе пати го посочил тоа како сериозен проблем, како пред така и по настаните во случајот на жалителот. Забележал голем број на случаи во врска со насилство помеѓу затворениците и видел дека ниту затворските власти ниту државните органи не презеле никакво дејствие за да го поправат таквото однесување или да ја намалат неговата зачестеност.

Затворскиот персонал мора да го забележал малтретирањето на жалителот и не реагирал на ниту еден знак на насилство. Понатаму, тие не успеале да осигурат безбедно опкружување за жалителот и да го откријат, спречат или вршат превентивен надзор над насилството на кое тој бил подложен.

Заклучок: повреда (едногласно).

(б) *Неспроведување истрага* – Неспорно било дека никогаш не била спроведена истрага во врска со наводите на жалителот кои се однесувале на неговото малтретирање од страна на затворениците со кои ја делел затворската ќелија. Според тоа, невозможно било Судот да утврди дали била делотворна истрагата за наводите на жалителот. Прашање е дали пропустот на жалителот да поднесе формална кривична пријава ги спречило државните органи да спроведат истрага или ги ослободило од нивната општа должност да го сторат тоа.

Властите знаеле или требало да знаат за малтретирањето на жалителот. Според тоа, не постоел никаков формален или фактички елемент кој стоел на патот на спроведувањето на истрага. Во домашниот закон не било пропишано ништо што би ги спречило затворските власти да

реагираат или да спречат други органи да покренат кривична истрага. Напротив, српската правна рамка експлицитно им наметнувала обврска на сите јавни органи да пријават кривични дела за кои се известени, а кои подлежат на кривичен прогон.

Отсуството на кривична пријава од страна на жалителот не го спречила јавниот обвинител да поведе кривична постапка, ниту пак оневозможило други домашни органи да го известат јавниот обвинител за наводите за малтретирање.

Заклучок: повреда (едногласно).

ЧЛЕН 41: 25.000 евра за нематеријална штета.

(Види исто така *Гефген против Германија* (*Gäfgen v. Germany*) [GC], [22978/05](#), 1 јуни 2010 година, Информативна белешка бр. 131; и *Преминини против Русија* (*Preminin v. Russia*), [44973/04](#), 10 февруари 2011 година, Информативна белешка бр. 138. Види исто така и Извештаи на КСТ за неговите посети во Србија, а особено документот CPT/Inf (2006) 18)

ЧЛЕН 3

Ефикасна истрага

Недостиг на истрага во врска со наводите за малтретирање од страна на полицијата за време на распит на лице во состојба на шок: повреда

ЧЛЕН 6

ЧЛЕН 6 став 3с

Одбрана преку правна помош

Користење на малициозно обвинение како доказ, кое лице во состојба на шок ѝ го соопштила на полицијата, без пристап до адвокат: повреда

ЧЛЕН 6 став 3е

Бесплатна помош од толкувач

Толкувач дејствувал како посредник и со мајчински став за време на распит на лице во состојба на шок: повреда

Кнокс (Кнох) против Италија - Ж. бр. 76577/13, Пресуда од 24 јануари 2019 година [Оддел I]

Факти – Во времето на настаните, г-ѓа Кнокс, 20 годишна студентка од Америка, околу два месеци била во Италија. Таа нашла привремена работа во еден паб со кој раководел Д.Л. По откривањето на телото на една девојка која живеела во истиот стан со жалителката, која во тоа време се наоѓала во него заедно со нејзиното момче, и двајцата биле испрашани од страна на полицијата и нивните телефонски разговори биле следени.

На 6 ноември 2007 година во 1.45 часот наутро, жалителката била испрашана од страна на тројца полициски службеници и А.Д., која била повикана во својство на толкувач. Таа изјавила, меѓу другото, дека Д.Л. го сторил кривичното дело. Потоа, јавниот обвинител ја испрашувал жалителката во 5.45 часот наутро, каде присутни биле А.Д. и некои полициски службеници. Жалителката немала помош од адвокат за време на испрашувањето. Во 8.30 часот утрината жалителката, нејзиниот дечко и Д.Л. биле формално уапсени под обвинение за сексуален напад и убиство. Д.Л. подоцна бил ослободен бидејќи обезбедил алиби.

Околу 1 часот попладнето и во текот на постапката жалителката зборувала за нејзината состојба на шок и збунетост за време на нејзиното последно инкриминирачко испрашување под притисок на полицијата, и го повлекла нејзиното обвинение против Д.Л. Сепак, на 14 мај 2008 година, таа била формално обвинета за изнесување на малициозни обвиненија.

По одржаното рочиште на 13 март 2009 година, на кое жалителката повторно тврдела дека била малтретирана за време на испрашувањето на 6 ноември 2007 година и се пожалила на однесувањето на толкувачката А.Д., нејзиниот бранител барал пренос на документите до канце-

ларијата на јавниот обвинител, но ништо не се случило. Против жалителката била поведена понатамошна постапка за лажно обвинување на полициските службеници и на обвинителот кои ја испрашале на 6 ноември 2007 година.

Во септември 2015 година Касацискиот суд ја ослободил жалителката од обвиненијата за убиство и сексуален напад и забележал дека нејзината осуда и тригодишната затворска казна за малициозното обвинение против Д.Л. веќе станале правосилни. Жалителката исто така била ослободена од обвинението за лажно обвинување на полициските службеници и обвинителот.

Право

Член 3 (*процесен аспект*): На 6 ноември 2007 година, неколку часа откако ги дала инкриминирачките изјави за Д.Л. и во текот на постапката, жалителката јасно објаснила дека била во состојба на екстреман шок и збунетост и дека полицијата вршела притисок врз неа. Апелациониот суд, во неговата пресуда од 3 октомври 2011 година, заклучил дека жалителката всушност бил подложена на вистинско измачување, при што била доведена во неподнослива психолошка состојба од која сакала да се извлече со инкриминирање на Д.Л.

Покрај тоа, толкувачката дејствувала повеќе како „посредник“, иако од неа не се барало да излезе од рамките од своите должности. Еден од полициските службеници дури и ја гушнал и ја галел жалителката и ги држел нејзините дланки во своите, со што очигледно се однесувал несоодветно, особено во контекст каде што таа изнесувала обвиненија кои подоцна биле означени како малициозни и кои резултирале со нејзина осуда.

Горенаведеното однесување кое фрлило светлина врз општите услови во кои била испрашувана жалителката, требало да ги предупреди националните власти за можноста дека биле нарушени нејзиното достоинство и способност за самоопределување.

И покрај тоа што таа неколку пати се пожалила, постапувањето на кое се пожалила не довело до никаква истрага што можела да ги расветли фактите и кои и да било одговорности. Поточно, барањето на нејзиниот

адвокат од 13 март 2009 година за пренос на документите до надлежниот јавен обвинител останало неодговорено. Покрај тоа, кривичната постапка против жалителката за изнесување на малициозни обвиненија против властите – која всушност довела до нејзиното ослободување, бидејќи немало докази дека нејзиното тврдење за она што се случило било неточно - не можела да претставува ефикасна истрага на жалбените наводи на жалителката.

Заклучок: повреда (едногласно).

Член 6 ставови 1 и 3 (с)

(а) *Применливост на член 6* – Судот повторил дека „кривично обвинение“ постоело од моментот кога поединецот официјално бил известен од страна на надлежниот орган за наводите дека сторил кривично дело, или од оној момент кога неговата состојба била значително засегната со дејствијата што ги презеле властите како резултат на сомнежот кој постоел против него. Жалителката можела со сигурност да се смета за осомничена во времето кога му ја дала својата изјава на јавниот обвинител, во 5.45 часот наутро на 6 ноември 2007 година. Оттука, најдоцна до 5.45 часот наутро имало кривично обвинение против неа во смисла на Конвенцијата.

(б) *Дали постоеле силни причини со кои можело да се оправда ограничувањето на нејзиното право на пристап до адвокат* – Владата се потпирала на толкувањето на домашната судска практика за да истакне дека оспорените изјави од 6 ноември 2007 година, и покрај тоа што не биле дадени во присуство на адвокат, можеле да се користат како доказ, бидејќи во нив било инкорпорирано кривично дело. Сепак, Судот забележал дека таквото толкување било со општ опсег и дека Владата не успеала да утврди дека постоеле исклучителни околности во актуелниот случај со кои би се оправдало ограничувањето на правото на жалителката. Така, не постоеле убедливи причини што можеле да го оправдаат ограничувањето на нејзиниот пристап до адвокат.

(в) *Целокупна правичност на постапката* – Неколку часа по испрашувањето на 6 ноември 2007 година, жалителката, која била ранлива како странец и како млада жена на 20-годишна возраст, која кратко престоју-

вала во Италија и не знаела течно да говори италијански јазик, одеднаш ги повлекла своите изјави. Сепак, по шест месеци, на 14 мај 2008 година, таа била обвинета за изнесување на малициозни обвиненија.

Оспорените изјави биле земени во контекст на зголемен психолошки притисок, кој не бил предмет на истрага. А таквите изјави во себе го содржеле кривичното дело за кое таа била обвинета, а со тоа и вистинскиот доказ врз основа на кој таа била прогласена за виновна за изнесување на малициозно обвинение. Конечно, записникот од испрашувањето на жалителката во 5.45 часот наутро не покажал дека таа била известена за нејзините процесни права.

Следствено, ограничувањето на пристапот на жалителката до правна помош за време на нејзиното испрашување на 6 ноември 2007 година во 5.45 часот наутро непоправливо ја поткопало целокупната правичност на постапката.

Заклучок: повреда (едногласно).

Член 6 ставови 1 и 3 (е): Фактот дека толкувачката А.Д. играла улога на посредник, заземајќи мајчински став, додека жалителката, која била обвинета за кривично дело, ја формулирала својата изјава, ги надминал должностите кои се очекуваат од еден толкувач. Сепак, властите не успеале да го проценат однесувањето на А.Д. за да се испита дали нејзината помош како толкувач била во согласност со заштитните механизми согласно со член 6 ставови 1 и 3 (е) од Конвенцијата, или за да се разгледа дали тоа однесување влијаело на исходот на кривичната постапка против жалителката. Покрај тоа, во соодветното полициско досие не се споменувала размената на мислења помеѓу жалителката и А.Д. за време на распитот на 6 ноември 2007 година.

Со тоа првичниот неуспех имал последици за други права, кои биле посебни, но тесно поврзани со правото за кое станувало збор, и ја поткопувала севкупната правичност на постапката.

Заклучок: повреда (едногласно).

Судот исто така утврдил дека немало повреда на член 3 во неговиот материјален аспект, бидејќи немало доволно докази за да се заклучи

дека жалителката всушност претрпела нечовечко или понижувачко постапување на кое се пожалила.

ЧЛЕН 41: 10.400 евра за нематеријална штета.

(Види исто така *Салдуз против Турција (Salduz v. Turkey)* [GC], [36391/02](#), 27 ноември 2008 година, Информативна белешка бр. 113; *Гефген против Германија (Gäfgen v. Germany)* [GC], [22978/05](#), 1 јуни 2010 година, Информативна белешка бр. 131; *Качи и Котор против Албанија (Kaçi and Kotorri v. Albania)*, [33192/07](#) and [33194/07](#), 25 јуни 2013 година; *Байтар против Турција (Baytar v. Turkey)*, [45440/04](#), 14 октомври 2014 година, Информативна белешка бр. 178; *Ибраим и други против Обединетото Кралство (Ibrahim and Others v. the United Kingdom)* [GC], [50541/08](#) и други, 13 септември 2016 година, Информативна белешка бр. 199; *Без против Белгија (Beuze v. Belgium)* [GC], [71409/10](#), 9 ноември 2018 година, Информативна белешка бр. 223; и Информативниот лист за Апсење на лице од страна на полицијата и помош од адвокат)

ЧЛЕН 5

ЧЛЕН 5 став 1-е

Лица со душевни заболувања

Обврска за помош во надминувањето на јазичната пречка за лекување на душевни нарушувања од кои страдал поединец кој бил задолжително задржан во психијатриска болница: повреда; нема повреда

ЧЛЕН 3

Понижувачко постапување

Обврска за помош во надминувањето на јазичната пречка за лекување на душевни нарушувања од кои страдал поединец кој бил задолжително задржан во психијатриска болница: повреда; нема повреда

Роман (Rooman) против Белгија - Ж.бр. 18052/11, Пресуда од 31 јануари 2019 година [ГСС]

Факти – Жалителот кој страдал од тешко душевно нарушување поради кое не можел да ги контролира своите постапки, од 2004 година бил задолжително држен во специјализирана институција каде што немало персонал кој зборувал германски јазик, иако тој лично зборувал само германски (еден од трите службени јазици во Белгија). Одборот на социјална заштита во повеќе наврати посочил дека тешкотиите во комуникацијата доведувале до лишување на жалителот од секако лекување на неговите душевни нарушувања (кои, згора на тоа, оневозможиле да се предвиди неговото отпуштање), но неговите препораки само делумно или задоцнето биле почитувани од страна на властите. Релевантните судски власти утврдиле слични наводи во 2014 година.

Со пресуда од 18 јули 2017 година (види Информативна белешка бр. 209), Совет на Судот заклучил, едногласно, дека имало повреда на член 3 поради неуспех да се овозможи соодветно лекување за време од тринаесет години, и, со шест гласа наспроти еден, дека немало повреда на член 5 став 1, при што сметал дека пречката да се обезбеди соодветно лекување не била поврзана со вистинската природа на институцијата. На барање на жалителот случајот бил упатен до Големиот судски совет.

Од август 2017 година биле донесени различни мерки за да му се помогне на жалителот: месечни средби со психолог; потврдена достапност на психијатар што го говори германскиот јазик; ангажирање на толкувач за месечните средби со општ лекар. Меѓутоа, жалителот не бил особено соработлив (тој не ја искористил можноста за консултации со психијатар и одбил да му овозможи на психологот што бил ангажиран како надворешен соработник да ги сподели своите наоди со внатрешниот тим за психо-социјална помош).

Во 2016 година влегол во сила нов закон за задолжително задржување во психијатриска болница. Тој го нагласил начинот на пружање нега што требало да им се понуди на лица кои се задолжително задржани во психијатриска болница.

Право - Член 3 (*материјален аспект*): Само лингвистичкиот елемент би можел да биде одлучувачки за давањето (или достапноста) на соодветна терапија, но само ако другите фактори не овозможиле да се надомести недостигот на комуникација, а особено ако терапијата зависела од соработката на засегнатото лице.

– *Периодот од 2004 до 2017 година* – Овде, Големият судски совет во суштина ги повторил наводите на Советот и не препознал компензационски фактори. За да го оправдаат недостигот на психотерапевтско лекување, властите само напоменале дека, од една страна, опасноста што ја претставувал жалителот ја отфрлила можноста за негово сместување во помалку безбеден објект во кој се говорело на германски јазик, а од друга страна, дека во институцијата во прашање не бил на располагање персонал кој зборувал германски, без притоа да се истражат други можности.

Заклучок: повреда (шеснаесет гласови наспроти еден).

– *Периодот од август 2017 година* – Како прво, властите покажале вистинска подготвеност да ја поправат ситуацијата по донесувањето на одлуката на Советот со тоа што презеле конкретни мерки, што *a priori* одговарале на концептот за „соодветно лекување“.

Како второ, жалителот не соработувал доволно и не го прифаќал предложеното лекување (имено, надворешно ангажиран психијатар кој му бил „на располагање“). Додека немањето терапевтски распоред секако било жалосно, факт било дека барателот дури и не побарал да ги искористи предностите на предложените консултации со психијатар. Мора да се признае дека, бидејќи жалителот бил ранливо лице, неговото соработување било само еден фактор што требало да се земе предвид при оценувањето на делотворноста на потребното лекување. Сепак, со тоа што бил помаган од адвокат во текот на домашната постапка, жалителот можел да се покаже како отворен кон обидите на властите да одговорот на наодите на Советот. Се разбира, жалителот имал право да одбие да го прифати лекувањето кое му било предложено. Но, сепак, во тој случај, тој ризикувал да се намалат можностите за неговото пуштање.

Како трето, краткиот период кој изминал по оваа промена оневозможил да се оцени влијанието на овие нови мерки.

Поради тоа, и покрај неколкуте организациски пропусти, прагот на сериозност кој бил неопходен за да се повика член 3 не бил постигнат во поглед на овој период.

Заклучок: нема повреда (четиринаесет гласа наспроти три).

ЧЛЕН 5 став 1

(а) *Прецизирање на принципите во врска со обврската да се овозможи лекување на лица кои се задолжително задржани во психијатриска установа* – Дури и како што во моментот се толкувал, член 5 не содржел забрана за притворање врз основа на попреченост (спротивно на она што било предложено од страна на Комитетот на ОН за правата на лицата со попреченост). Сепак, лишувањето од слобода според член 5 став 1 (е) од Конвенцијата морало да исполни двојна функција: од една страна, социјалната функција на заштита; и, од друга страна, терапевтска функција, во интерес на лицето со душевно заболување.

Првата функција не требала, *a priori*, да го оправда отсуството на мерки чија цел било да се исполни втората. Без оглед на установата, притворот на душевно болни лица морал да има терапевтска намена, со цел, колку што е можно, да се лекува или да се ублажи нивната состојба на душевно здравје, вклучително, ако тоа е соодветно, да се дојде до намалување или контрола над опасноста која ја предизвикуваат, а со цел да се подготват за нивното евентуално отпуштање.

Обезбедувањето на соодветен и индивидуализиран третман претставувало значаен дел од поимот за „соодветна институција”: можно било некоја институција која била *a priori* несоодветна, како што е градбата на затворот, сепак да се смета за задоволителна ако обезбедувала соодветна заштита, и, спротивно на тоа, специјализирана психијатриска институција која, по дефиниција, требала да биде соодветна, можела да се покаже како таква која не може да го овозможи потребното лекување. Само „пристапот” до здравствените работници, консултациите и давањето на лекови овде не можело да бидат доволни.

Меѓутоа, улогата на Судот не била да ја анализира содржината на лекувањето кое било понудено и дадено. Тоа што е важно е дека Судот можел да провери дали била воведена „индивидуализираната програма“, земајќи ги предвид специфичните детали за душевното здравје на притвореникот со цел тој да се подготви за можно повторно интегрирање во општеството во иднина. Во оваа област, Судот им дал на властите одредена слобода што се однесува и до обликот и до содржината на терапевтската нега или на медицинската програма во прашање.

Конечно, во случај на проблем кој го отежнувал лекувањето на жалителот, потенцијалните негативни последици за изгледите за промена во личната ситуација на жалителот не морале нужно да доведат до наводи за постоење на повреда на член 5 став 1, под услов властите да презеле доволно чекори за неговото надминување.

Интензитетот на контролата на Судот може да се разликува во зависност од тоа дали жалбата била поднесена во согласност со член 3 - што претпоставувало одреден праг на тежина, кога проценката била релативна и зависела од сите околности на случајот - или член 5 став 1 - кога прашањето за соодветноста на институцијата ќе превладувало (потребно за зачувување на врската помеѓу задолжителното задржување во установа и неговата изјавена цел). Наводот дека немало повреда на член 3 автоматски не доведувал до заклучок дека немало повреда на член 5 став 1. Иако утврдувањето на повреда на член 3 поради недостиг на соодветно лекување, исто така, можело да резултира со наод дека имало повреда на член 5 став 1 на иста основа.

Се разбира, член 5 став 1 (е) не му го гарантирал на поединецот кој бил задолжително задржан во психијатриска установа правото на лекување на неговиот мајчин јазик. Сепак, потребата од персонализирано и соодветно лекување на лицата кои се задолжително задржани во психијатриска установа била нагласена со Конвенција на Обединетите нации за правата на лицата со попреченост (2006), и со Препораката Rec (2004) 10 на Комитетот на министри на Советот на Европа во врска со заштитата на човековите права и достоинството на душевно болни лица – која, пред сè, препорачувала изготвување на соодветен индивидуализиран план за лекување, по консултации (колку што е можно) со

засегнатото лице. Природно било да се земе предвид јазикот како фактор за да може засегнатото лице да ги добие потребните информации поврзани со неговото лекување (доколку тоа не се направи би можела да се зголеми неговата ранливост).

(б) Примена во актуелниот случај

– *Периодот од 2004 до 2017 година* – Иако германскиот јазик имал статус на службен јазик во Белгија, тој не се говорел често во регионот каде што се наоѓала институцијата за којашто станува збор. Исто така, важечките закони не налагале овој тип на институција да вработува членови на персоналот кои говореле два јазика, француски и германски.

Сепак, правото на жалителот да зборува, да биде разбран и да се лекува на тој јазик било изрично признаено од страна на Одборот за социјална заштита во 2009 година, иако подоцна се чинело како да ја прифатил идејата дека овој аспект не бил од пресудно значење за неговиот напредок и одбил да издаде наредби или да ги опомени властите. Судот не би можел да шпекуира за тоа какви резултати можеле да се добијат од лекувањето на германски јазик. Тој морал да се ограничи на забележувањето на отсуството на таквото лекување. Понатаму, можноста засегнатото лице да не може да се излечи не ја намалила обврската за обезбедување на лекување.

Ако се земат предвид барањата на жалителот за лекување и отпуштање од болница, властите требало да се најдат начин да се надмине препреката која произлегувала од проблемот со комуникацијата помеѓу него и неговите даватели на здравствена заштита. Не требало Судот да донесе општа одлука за видовите на решенија кои би можеле да се сметаат за доволни: таквиот избор спаѓал во слободата на сопствена процена на властите.

Во актуелниот случај, спорадичните мерки на властите не биле составен дел од ниту еден начин за пружање на терапевтска нега или лекување. Можноста за лекување на жалителот во Германија била истражена од страна на властите, но немало информации за резултатите од таквите напори. Во самата Белгија, како и да е, надминувањето на проблем

поврзан со употребата на германскиот јазик не се чинело нереално со оглед на тоа дека тоа бил еден од службените јазици во земјата.

Заклучок: повреда (едногласно).

– *Периодот од август 2017 година* – Со оглед на тоа дека се сметало дека жалителот е способен да донесува свои одлуки и да даде согласност, домашното право забранувало да му биде наметната терапевтска мерка спротивно на неговата волја. Меѓутоа, по дефиниција, неговата способност за расудување била ослабена од неговите психички нарушувања, што ја зголемувало неговата ранливост. Властите биле должни да се обидат да го вклучат жалителот, колку што е можно, во индивидуализирана медицинска нега и лекување кои можеле да доведат до подобрување на неговото здравје.

Во актуелниот случај, властите усвоиле мултидисциплинарен и - згора на тоа - кохерентен пристап, помеѓу различни играчи, сакајќи да осигурат дека „планот за заштита“ на жалителот бил наменски скроен за неговите посебни комуникациски потреби и патологија. Низа активности на германски јазик (ставање на располагање на психијатар, психолог и социјален работник кои го говорат германскиот јазик) биле со цел да се олесни комуникацијата и градењето на меѓусебен однос на доверба.

Покрај тоа, личниот застапник на жалителот или неговиот законски застапник, ако тоа е соодветно, играле активна улога со тоа што му помагале да ги оствари неговите права да се согласи и да има корист од планот за лекување. Сепак, и покрај помошта од неговите застапници, жалителот одбил да соработува со медицинскиот персонал во изготвувањето на планот за лекување.

Во таквата ситуација - во отсуство на информации како што се, на пример, одбивањето од страна на психијатарот кој говорел германски јазик да се сретне со жалителот и заедно со него да подготви соодветен терапевтски проект -, Судот сметал дека обврската на државата што се однесува до употребените средства била исполнета.

Накратко, особено имајќи ги предвид значителните напори од страна на властите, кои очигледно биле кохерентни и прилагодени на медицинскиот третман кој тогаш бил на располагање, краткотрајноста на

периодот што се испитувал, и на фактот дека жалителот не бил секогаш соработлив, и покрај тоа што му помагале застапници, задолжителното задржување на жалителот кореспондирало со потребната терапевтска цел.

Меѓутоа, Судот конкретно навел дека, имајќи ја предвид ранливоста на жалителот и неговата намалена способност за донесување одлуки, властите останале под обврска да се осигури дека се преземени сите потребни иницијативи, на среден и долг рок, за да се обезбеди психијатриско и психолошко лекување и социјална помош, со цел да му обезбеди можноста за отпуштање од болница.

Заклучок: нема повреда (десет гласа наспроти седум).

ЧЛЕН 41: 32.500 евра за нематеријална штета; барањето за материјална штета е отфрлено.

(Види го исто така Информативниот лист за Притвор и душевно здравје)

ЧЛЕН 6

ЧЛЕН 6 став 2

Презумпција на невиност

Утврдување на вина за повторување на кривично дело додека жалбата против првичното дело е сè уште во тек: повреда

Кангерс (Kangers) против Латвија - Ж.бр. 35726/10, Пресуда од 14 март 2019 година [Оддел V]

Факти – Во февруари 2009 година жалителот добил двегодишна забрана за возење поради сторен прекршок на возење под дејство на алкохол. Во јули 2009 година полицијата изготвила извештај за административен прекршок во кој се наведувало дека жалителот управувал со автомобил додека сè уште му важела забраната за возење. Жалителот поднел жалба.

Пред да биде одлучено по жалбата, полицијата, во септември 2009 година, изготвила извештај за уште еден административен прекршок во кој се наведувало дека жалителот управувал со автомобил додека му важела забраната за возење и дека прекршокот е сторен во неколку наврати во текот на една година. Жалбата на жалителот била отфрлена.

Право – Член 6 став 2: Во третата група на постапки за административен прекршок домашните судови утврдиле дека жалителот неколку пати сторил прекршок на возење додека имал забрана за возење во текот на една година. Притоа судовите изрично упатиле на извештајот за административен прекршок од јули 2009 година во однос на кој жалбата сè уште била во тек. Заклучокот дека првичниот прекршок претставувал основа за повторливост неминовно подразбирал дека жалителот исто така го сторил тој првичен прекршок.

Фактичките и правните претпоставки функционирале во секој правен систем и Конвенцијата начелно не ги забранувала. Сепак, од државите се барало да ги ограничат истите во разумни граници што ја земале предвид важноста на она што било во прашање и ги одржувале правата на одбрана. Во случаи кога Судот анализира фактички или правни претпоставки во контекст на кривичната постапка, тој особено ги зел предвид процесните гаранции и средствата за одбрана со кои располагал обвинетиот за побивање на таквите претпоставки. Кога се сметало дека недостигаат процесни гаранции достапни за побивање на претпоставки, утврдено било дека е повредена презумпцијата на невиност.

Жалителот бил прогласен за виновен за повторување на прекршокот наместо за обично возење додека имал забрана за возење, и како таков, тој не само што добил повисока парична казна, туку, исто така, добил и затворска казна од пет дена што требало да ја отслужи пред да биде завршена постапката во врска со првичниот прекршок. Презумпцијата во случајот на жалителот се однесувала на фактот дека тој сторил прекршок кој бил предмет на различна група на постапки. Домашните судови се сметале себеси за законски обврзани со извештајот за административниот прекршок во однос на првичниот прекршок, без оглед на фактот дека тој бил обжален. Следствено, жалителот бил оставен без никакви средства за одбрана во однос на таа презумпција.

Заклучок: повреда (шест гласа наспроти еден).

Член 41: утврдувањето на повреда претставувало доволно правично задоволување во однос на каква било нематеријална штета. Барањето за материјална штета е одбиено.

ЧЛЕН 8

ЧЛЕН 8 став 1

Почитување на приватниот живот

Позитивни обврски

Неуспех ефикасно да се истражи сериозно мешање во приватниот живот на познат новинар: *повреди*

ЧЛЕН 10

Позитивни обврски

Неуспех да се заштити слободата на изразување на новинар: *повреда*

Кадија Исмаилова (Khadija Ismayilova) против Азербејџан- Ж.бр. 65286/13 и 57270/14, Пресуда од 10 јануари 2019 година [Оддел V]

Факти – Жалителката, добро позната истражувачка новинарка која остро ја критикувала владата, објавила статии за наводна корупција во која биле вклучени претседателот и неговото семејство. Во 2012 година добила заканувачко писмо во кое се барало да престане со нејзините активности. Во нејзиниот дом биле поставени скриени камери од страна на непознати лица без нејзиното знаење и согласност, и тајно биле снимени интимни видеа од неа и биле ширени на интернет.

За време на последователната кривична истрага, жалителката поднела жалбен навод дека органите на прогонот одбивале да се преземат јасни и едноставни истражни чекори. Во одговор на тоа, органите на прогонот објавиле извештај за состојбата на истрагата. Во таквиот извештај

за состојбата било наведено дека жалителката и нејзиниот адвокат ширеле лажни информации во медиумите и откриле чувствителни лични податоци, како што се имињата и адресите на нејзините пријатели, семејство и колеги.

Жалителката се жалела дека биле повредени нејзините права според членовите 8 и 10, што се должело на неуспехот на властите да ја заштитат од неоправдани упади во нејзиниот приватен живот поврзани со нејзината работа како новинар.

Право – Член 8

(а) Заканувачко писмо, тајно снимање и ширење на интимни видеа – Дејствијата на кои се пожалила биле сериозни и претставувале повреда на човековото достоинство. Постоела убедлива врска помеѓу професионална дејност на жалителката и оние упади, чија цел било да ја замолчат. Во ситуација каде жалителката била добро позната во општеството, особено заради нејзината новинарска дејност, тешко било да се распознае мотив за заканите со јавно понижување кои таа ги добила, освен мотив поврзан со таквата дејност. Отсуството на таков мотив можело да се докаже само ако било уверливо и убедливо отфрлено како резултат на ефикасна истрага. Следствено, тој аспект на случајот предизвикал од најголема важност да биде испитувањето дали законата била поврзана со професионалната дејност на жалителката и кој ја дал истата. И покрај тврдењата на жалителката дека државни агенти можеле да стојат зад кривичното дело кое било сторено против неа, тие не биле поткрепени со докази за да се исполнат на стандардите за докажување кои се потребни за утврдување на повреда на негативните обврски според членот 8, нејзините аргументи во тој поглед сепак биле силни и не можеле да се отфрлат како неосновани *prima facie*. Затоа, овие аргументи налагале истрагата да бара цврсти докази.

Од самиот почеток, истражните органи имале неколку различни и очигледни траги, но не презеле доволно чекори во таа насока. Не се покажало убедливо дека истражните органи добиле изјава на важен сведок на соодветен начин или дека следеле какви било траги кои произлегувале од таквата изјава. Се чинело дека, при нивната прва средба, ис-

тражителот не успеал соодветно да ги сними, а можеби дури и активно да избегне снимање на изјавите на сведокот кои биле мошне важни за случајот. Немало информации што покажувале дека биле преземени какви било чекори за идентификација на лицето кое го испратило заканувачкото писмо, сопствениците и/или администраторите на веб-сајтовите на кои биле поставени видеата, ниту идентитетот на лицата што ги прикачиле.

Имајќи ги предвид значителните недостатоци во начинот на кој властите го истражувале случајот, како и целокупната должина на постапката, властите не успеале да ја исполнат својата позитивна обврска да се осигури соодветна заштита на приватниот живот на жалителот со спроведување на ефикасна кривична истрага за многу сериозни вмешувања во нејзиниот приватен живот.

Заклучок: повреда (едногласно).

(б) *Објавување на извештајот на властите за состојбата на истрагата* – Извештајот за состојбата кој бил објавен во печатените медиуми од страна на органите на прогонот открил чувствителни лични податоци кои биле добиени во текот на кривичната истрага. Владата не била во можност да демонстрира ниту легитимна цел ниту потреба за конкретното мешање. Можно би било да се информира јавноста за природата на истражните чекори што ги презеле властите, а притоа исто така, во исто време, да се почитува приватноста на жалителката, што било најважно во севкупниот контекст на случајот, со оглед на тоа дека самата кривична истрага започнала во врска со неоправдано и флагрантно нарушување на нејзиниот приватен живот. Самата ситуација ги повикала властите да внимаваат на тоа да не се усложни дополнително веќе постоечкото нарушување на приватноста на жалителката.

Заклучок: повреда (едногласно).

ЧЛЕН 10: Дејствијата од криминална природа, извршени против жалителката очигледно биле поврзани со нејзината новинарската дејност. Ниту еден друг можен мотив за малтретирањето со кое морала да се соочи не бил утврден и не можел да се согледа. Жалителката во неколку наврати им ги соопштила на властите нејзините грижи и стравувања

дека била жртва на заедничка кампања оркестрирана во знак на одмазда за нејзината новинарска работа.

Во такви околности, имајќи ги предвид извештаите за општата состојба во врска со слободата на изразување во земјата и конкретните околности на случајот на жалителката, заканата со јавно понижување и дејствијата што резултирале со флагрантно и неоправдано навлегување во нејзината приватност, или биле поврзани со нејзината новинарска дејност или по нив требало да постапуваат властите кога истражувале дали биле поврзани на тој начин. Во таква ситуација, член 10 налагал тужената држава да преземе позитивни мерки за заштита на новинарската слобода на изразување на жалителката, во прилог на својата позитивна обврска според членот 8 за нејзина заштита од навлегувањето во нејзиниот приватен живот.

Иако властите започнале кривична истрага, имало значителни недостатоци и доцнења во начинот на кој тие го испитувале случајот. Покрај тоа, статиите објавени во весниците, кои жалителката тврдела дека биле про-владини, како и неоправданото јавно објавување од страна на властите на дополнителни информации во врска со приватниот живот на жалителката, дополнително ја усложниле ситуацијата, спротивно на духот на средина која го штити новинарството.

Заклучок: повреда (едногласно).

ЧЛЕН 41: 15.000 евра за нематеријална штета.

(Види исто така *Хусеинова против Азербејџан* (*Huseynova v. Azerbaijan*), [10653/10](#), 13 април 2017 година, Информативна белешка бр. 206; *Узејур Јафаров против Азербејџан* (*Uzeyir Jafarov v. Azerbaijan*), [54204/08](#), 29 јануари 2015 година; и Препорака [CM/Rec\(2016\)4](#) на Комитетот на министри на Советот на Европа до земјите членки за заштита на новинарството и безбедност на новинарите и другите медиумски актери)

ЧЛЕН 8

ЧЛЕН 8 став 1

Почитување на приватниот живот

Нереагирање од страна на фабрики за челик во однос на загадувањето на воздухот, на штета на здравјето на околното население: повреда

ЧЛЕН 46

ЧЛЕН 46 став 2

Извршување на пресуда

Кордела и други (Cordella and Others) против Италија - Ж.бр. 54414/13 и 54264/15, Пресуда од 24 јануари 2019 година [Оддел I]

Општи мерки

Тужената држава барала да се преземат општи мерки во врска со продолженото загадување на воздухот од емисиите на фабриките што влијаело на здравјето на луѓето кои живееле во соседните општини.

Факти – Случајот се однесувал на актуелно загадување на воздухот од страна на фабрики за челик кои работеле од 1965 година во Таранто (град со околу 200,000 жители) и биле во сопственост на поранешно јавно претпријатие кое било приватизирано во 1995 година. Во 1990 година со одлука на Советот на министри градот Таранто и четири други соседни општини биле идентификувани како средини кои претставувале „висок ризик за животната средина“ поради емисиите од фабриките за челик. Во 1998 година Претседателот на Републиката одобрил план за деконтаминација. Во 2000 година со министерски декрет општините Таранто и Стате биле вклучени во „местата од национален интерес кои подлежат на деконтаминација“ (SIN). Властите склучиле договори со компанијата. Во 2011 година биле наметнати значајни услови поврзани со информирањето, во контекст на стекнување дозвола за административно работење. Неколку законски уредби со цел зачувување на

дејноста за производство на челик во Таранто донесени од 2012 година па наваму ги продолжиле наметнатите рокови. Во 2015 година, како резултат на нејзината неликвидност, компанијата била ставена во задолжителна административна постапка, а управителот добил ослободување од административна и кривична одговорност за воведување на планираните еколошки мерки. Во меѓувреме, институциите на Европската унија (Судот на правдата и Комисијата) заклучиле дека Италија не успеала во својата обврска да гарантира усогласеност со важечките директиви. Биле поведени разни граѓански или кривични постапки. Сепак, токсичните емисии продолжиле.

Жалители се неколку десетици физички лица кои живеат или живееле во поголема или помала непосредна близина на челичарниците. Тие се жалеле на непостапување од страна на државата за да се избегне влијанието на токсичните емисии на фабриката врз нивното здравје.

Право

ЧЛЕН 8: Иако не било задача на Судот да утврди точно кои мерки требало да се преземат во овој случај за да се намали загадувањето на поефикасен начин, секако во надлежност на Судот било да се проценат дали националните власти му пристапиле на проблемот со должно внимание и ги зеле предвид сите спротивставени интереси. Тука државата имала обврска, со користење на детални и ригорозни податоци, да оправда ситуација во која одредени поединци сноселе тежок товар во име на остатокот од заедницата.

Меѓутоа, од 1970 година, научни студии (од кои поголемиот дел биле изготвени од страна на државни и регионални субјекти) ги покажале загадувачките ефекти кои ги имале емисиите од челичарницата Илва во Таранто врз животната средина и врз јавното здравје. Овие студии го потврдиле постоењето на причинско-последична врска помеѓу изложеноста на животната средина на одредени супстанции што можеле да се вдишат и што се испуштале од страна на фабриката и на развојот на одредени тумори или кардио-циркулаторни патологии (студија од 2012 година) и зголемената смртност од природна смрт, тумори и заболувања на бубрезите и кардиоваскуларни болести (студија од 2016 годи-

на) кај лицата кои живееле во погодените области. Истражувањето кое било објавено во 2017 година покажало продолжување на критичната здравствена состојба во општините кои биле идентификувани дека се со висок еколошки ризик (грамот Таранто имал стапки на смртност и на хоспитализација за релевантните патологии што биле повисоки од просекот во регионот).

Обидите на националните власти да се постигне деконтаминација на регионот во прашање досега не ги дале саканите резултати. Препорачаните мерки од 2012 година па наваму, во контекст на административна уредба за животната средина (AIA) на крајот не биле преземени (всушност, од таквиот неуспех потекнувала прекршочната постапка пред институциите на Европската унија). Покрај тоа, спроведувањето на еколошкиот план кој бил одобрен во 2014 година било одложено до август 2023 година. Поради тоа, следењето на утврдените цели за деконтаминација било исклучително бавно.

Во меѓувреме, Владата постојано интервенирала (преку посебни законски уредби) со цел да се гарантира дека челичарниците ќе продолжат со производството, и покрај наодите од страна на релевантните судски органи дека постоеле сериозни ризици по здравјето и по животната средина кои биле базирани на хемиски и епидемиолошки вештачења. Покрај тоа, административен и кривичен имунитет им бил доделен на лицата кои биле одговорни да осигурат усогласеност со еколошките барања (задолжителниот управител и идниот купувач на компанијата). Оваа ситуација била усложнета поради неизвесноста што од една страна произлегувала од состојбата на финансиско пропаѓање на компанијата и од друга страна, од можноста доделена на идниот купувач да ги одложи за активностите за расчистување во внатрешноста на фабриката.

Како последица на тоа, се чинело дека, што се однесува до одговорноста на властите, управувањето со еколошките прашања покренати од страна на челичарниците во Таранто останало блокирано. Така, постоела состојба на загадување на животната средина со која се загрозувало здравјето на жителите, и воопшто, на целото население што живеело во ризичните области, каде населението поради застојот на работите,

останало неинформирано во врска со напредувањето на активностите за расчистување на засегнатата територија, а особено во однос на временската рамка за започнување на релевантната работа. На кратко, националните власти не успеале да ги преземат сите неопходни мерки за да обезбедат ефикасна заштита на правото на жалителите на почитување на нивниот приватен живот. Не била постигната потребната правична рамнотежа.

Заклучок: повреда (едногласно).

ЧЛЕН 46: Имајќи ја предвид, *меѓу другото*, техничката комплексност на потребните мерки за деконтаминација на областа во прашање, што спаѓала во надлежноста на домашните власти, не било неопходно да се примени постапката на донесување на „пилот-пресуда“. Не била задача на Судот да ѝ даде на Владата детални и пропишани препораки, како оние кои ги побарале жалителите: Комитет на министри требало да ѝ ги посочи на тужената Влада мерките што требало да се усвојат за извршување на актуелната пресуда. Сепак, факт било дека работата на деконтаминација за да се исчисти фабриката и регионот што бил погоден од загадувањето на животната средина била итна и од суштинско значење. Затоа еколошкиот план кој бил одобрен од страна на националните власти и ги дефинирал мерките и дејствијата што биле потребни за да се обезбеди заштита на животната средина и на здравјето на населението, требало да се спроведе што е можно побрзо.

Судот, исто така, сметал, едногласно, дека имало повреда на член 13 во врска со член 8 од Конвенцијата.

Член 41: утврдувањето на повреда било доволно за надомест на нематеријална штета.

(Види исто така *Фадејева против Русија (Fadeyeva v. Russia)*, [55723/00](#), 9 јуни 2005 година, Информативна белешка бр. 76; *Ди Сарно и други против Италија (Di Sarno and Others v. Italy)*, [30765/08](#), 10 јануари 2012 година, Информативна белешка бр. 148; *Јуџели и други против Грузија (Jugheli and Others v. Georgia)*, [38342/05](#), 13 јули 2017 година, Информативна белешка бр. 209; и Информативен лист за животна средина)

ЧЛЕН 8

ЧЛЕН 8 став 1

Почитување на приватниот живот

Надлежност на погранични службеници да запрат и да испрашуваат лица без постоење на сомнение или пристап до адвокат: *повреда*

Бегал (Beghal) против Обединетото Кралство - Ж.бр. 4755/16, Пресуда од 28 февруари 2019 година [Оддел I]

Факти – Жалителката, француска државјанка, имала постојано живеалиште во Обединетото Кралство. Нејзиниот сопруг, исто така француски државјанин, се наоѓал во притвор во Франција во врска со терористички напади. По една посета на нејзиниот сопруг, жалителката била запрена на аеродромот во Источен Мидлендс и била испрашувана согласно со Анекс 7 од Законот за анти-тероризам од 2000 година. Таа и нејзиниот багаж биле претресени. Жалителката одбила да одговори на повеќето од прашањата кои ѝ биле поставени. Подоцна била обвинета, меѓу другото, за намерно неисполнување на обврска согласно со Анекс 7.

Анекс 7 ги овластувал полицијата, службениците за имиграција и назначените царински службеници да запираат, испрашуваат и претресуваат патници на пристаништа, аеродроми и терминали на меѓународни железници. Испрашувањето морало да биде со цел да се утврди дали лицето се чинело дека е или било засегнато со сторувањето, подготвувањето или поттикнувањето на терористички акт. Не било потребно претходно овластување и надлежноста за запирање и испрашување можела да се врши без постоење на сомнение за вклученост во тероризам.

Право – Член 8: Главното прашање било дали заштитните механизми кои ги давало домашното право доволно ги ограничувале овластувањата согласно со Анекс 7 за да ѝ понудат на жалителката соодветна заштита од произволно мешање во правото да се почитува нејзиниот приватен живот.

(а) *Географскиот и временскиот опсег на овластувањата* – Овластувањата од Анекс 7 имале широк опсег, со тоа што постојано се применувале на сите пристанишни и гранични контроли. Тоа, само по себе, не било спротивно на начелото на законитост. Пристанишните и граничните контроли неизбежно претставувале клучна точка за откривање и спречување на движењето на терористите и/или спречување на терористички напади. Всушност, сите држави управувале со системи за имиграција и царинска контрола на нивните пристаништа и граници, и додека таквите контроли по својата природа се разликувале од овластувањата предвидени во Анекс 7, сепак, сите лица кои ги минувале меѓународните граници можеле да очекуваат да бидат подложени на одреден степен на контрола.

(б) *Дискрециското право дадено на властите при одлучувањето на тоа дали и кога да ги извршуваат овластувањата* – Службениците кои го вршеле испитувањето уживале многу широко дискрециско право, бидејќи „тероризмот“ бил широко дефиниран и овластувањата од Анекс 7 можеле да се извршуваат без оглед на тоа дали постоеле објективни или субјективни основи за сомнение. Барањето за постоење на разумно сомнение било значаен аспект при оценувањето на законитоста на овластувањето за запирање и испрашување или претрес на лице. Сепак, ништо не укажувало на тоа дека постоењето на разумно сомнение, само по себе, било неопходно за да се избегне произволноста. Всушност, тоа било проценка што требало да се направи ако се земе предвид функционирањето на шемата како целина, а непостоењето на барање за разумно сомнение само по себе не го правело извршувањето на овластувањето во случајот на жалителката незаконито.

Постоел јасен доказ дека овластувањата од Анекс 7 имале реална вредност за заштитата на националната безбедност. Ако се барало постоење на „разумно сомнение“, терористите можеле да ја избегнат заканата за нивно одвраќање од Анекс 7 со користење на луѓе кои претходно не го привлечеле вниманието на полицијата, а самиот факт за нивно запирање можел да го предупреди лицето дека е следено.

Важно било да се прави разлика меѓу две различни овластувања според Анекс 7, а тоа се овластувањето за испрашување и претрес на лице и

овластувањето за притворање на лице. Бидејќи жалителот не бил формално притворен, испитувањето од страна на Судот било ограничено на законитоста на овластувањето и претресот во прашање. Релевантно било тоа дека овластувањето од Анекс 7- а особено овластувањето за испрашување и претрес - било прелиминарно овластување за истрага кое било изрично предвидено со цел да им се помогне на службениците стационирани на пристаништата и на границите да спроведат истраги за борба против тероризмот на кое било лице што влегува или излегува од земјата. Иако немало барање за постоење на „разумно сомнение“, сепак биле предвидени упатства за службениците кои го вршеле испитувањето. Одлуката да се вршат овластувањата од Анекс 7 требало да се базира на заканата предизвикана од различни активни терористички групи и да се базира на голем број други аспекти, како што се, на пример, познати или суспектни извори на тероризам и можни сегашни, нови и идни терористички активности.

(в) Какво и да било ограничување на мешањето предизвикано со вршењето на овластувањата – Во времето кога жалителката била испитана, Анекс 7 предвидува дека лицето лишено од слобода согласно со таквото овластување требало да се ослободи најдоцна до крајот на периодот од девет часа од започнувањето на испитувањето. На почетокот на испитувањето, службеникот кој го вршел испитувањето требало да му објасни на засегнатото лице или усно или во писмена форма дека тоа се испитува според Анекс 7 и дека службениците имаат овластување да го притворат доколку одбие да соработува и инсистира да си замине. Требало да се направи записник од испитувањето; на пристаништето, ако испитувањето траело помалку од еден час, или, во централата, ако тоа траело подолго. Сепак, и покрај фактот дека лицата кои се испитувале биле принудени да одговорат на поставените прашања, ниту Законот за анти-тероризам ниту Кодексот за добра пракса кои биле во сила во релевантниот период не предвидуваа никакви одредби според кои лицето (кое не било притворено) требало да се испитува во присуство на адвокат. Следствено, лицата можеле да бидат подложени на испитување за период до девет часа, без какво и да било барање за постоење на основано сомнение, без притоа да бидат формално притворени и без пристап до адвокат.

(г) *Можноста за судско преиспитување на постоењето на овластувањата* – И покрај тоа што било можно да се бара судско преиспитување на постоењето на овластувањата од Анекс 7, од домашните случаи се чинело дека непостоењето на каква било обврска според која службеникот кој го вршел испитувањето требало да покаже постоење на „разумно сомнение“ им го отежнало на луѓето судското преиспитување на законитоста на одлуката за вршење на овластувањето.

(д) *Каков и да било независен надзор на користењето на овластувањата* – Користењето на овластувањата било предмет на независен надзор од страна на Независен ревизор на законодавството за анти-тероризам. Значењето на неговата улога било во неговата целосна независност од власта, заедно со пристап заснован на многу висок степен на дозвола за пристап до тајни и чувствителни информации во врска со националната безбедност и персоналот. Сепак, неговите ревизии биле секогаш вршени *ad hoc* и доколку бил во можност да разгледа избор од записи од испитувањето, не би бил во позиција да ја оцени законитоста на целта на запирањето. Покрај тоа, додека неговите извештаи биле анализирани на највисоко ниво, голем број на важни препораки не биле имплементирани. Поконкретно, независен ревизор постојано повикувал на воведување на барање за сомнение за да се вршат одредени овластувања според Анекс 7, вклучувајќи го овластувањето за притворање и преземање на содржини од телефон или лаптоп, и го критикувал фактот дека одговорите дадени под принуда не се сметале изрично за недопуштени во кривичната постапка. Затоа, иако бил од значителна вредност, надзорот на независниот ревизор не можел да ги надомести недоволните заштитни механизми кои се применувале за функционирањето на режимот од Анекс 7.

(ѓ) *Заклучок* – Во времето кога жалителката била запрена, овластувањето за испитување на лица според Анекс 7 ниту било доволно ограничено ниту пак било предмет на соодветни правни механизми против злоупотреба. Додека отсуството на какво било барање за постоење на „разумно сомнение“ само по себе не било фатално за законитоста на режимот, ако се разгледувало заедно со фактот дека испитувањето можело да трае до девет часа, за кое време лицето би било принудено да одговори на

прашања без право на присуство на адвокат, и дека можноста за судско преиспитување на вршењето на овластувањата била ограничена, овластувањата од Анекс 7 не биле „во согласност со законот“.

Судот не ги разгледал амандманите кои произлегувале од Законот за антисоцијално однесување, криминал и одржување ред од 2014 година и ажурираниот Кодекс на добра пракса, ниту, пак, го разгледувал овластувањето за притворање согласно со Анекс 7 кое имало потенцијал да резултира со многу поголемо мешање во правата на лицето согласно со Конвенцијата.

Заклучок: повреда (едногласно).

Член 41: утврдувањето на повреда претставувало доволен правичен надомест за каква било нематеријална штета.

(Види исто така *Гилан и Квинтон против Обединетото Кралство (Gillan and Quinton v. the United Kingdom)*, [4158/05](#), 12 јануари 2010 година, Информативна белешка бр. 126)

ЧЛЕН 8

ЧЛЕН 8 став 1

Почитување на приватниот живот

Не е утврдена одговорност кај новински интернет портал за сексистички забелешки објавени на неговиот сајт од страна на анонимни трети лица: нема повреда

Хоунес (Hounes) против Норвешка - Ж.бр. 43624/14, Пресуда од 19 март 2019 година [Оддел II]

Факти – Жалителката била позната адвокатка од Норвешка. По објавени написи во весник во врска со нејзиниот однос со една постара вдовица од која ќе добиела наследство, еден новински интернет портал отворил дискусија на оваа тема. Форумот можел да се пристапи преку интернет весник. Таму имало, меѓу другото, вулгарни, сексистички за-

белешки за жалителката. Откако бил известен за тоа, еден од неговите модератори по сопствена иницијатива ги избришал коментарите. По неуспешната домашна постапка, жалителката се жалела до Судот дека имало повреда на нејзиното право на почитување на приватниот живот.

Право – Член 8: Прашањето било дали државата постигнала правична рамнотежа помеѓу правото на жалителката да се почитува нејзиниот приватен живот согласно со член 8 и правото на слобода на изразување на новинската агенција на интернет и на форумот кое е загарантирано со член 10. Не било потребно детално да се испита природата на спорните коментари затоа што тие, во секој случај, не претставувале говор на омраза или поттикнување на насилство. Немало причина да се оспорот наводите на жалителката дека би се соочила со значителни пречки во обидот да поднесе тужби против анонимно физичко лице или лица кои ги напишале коментарите.

Што се однесува на контекстот во кој биле направени коментарите, Судот забележал дека новинскиот портал бил голем и работел комерцијално, а дебатните форуми биле популарни. Меѓутоа, од пресудите на домашните судови не се чинело дека дебатните форуми биле особено интегрирани во презентацијата на вести и на тој начин можеле да се сметаат за продолжување на статиите на редакцијата. Во однос на мерките усвоени од страна на новинскиот портал, се чинело дека имало воспоставен систем на модератори кои ја надгледувале содржината. Читателите можеле да кликнат на копчињата за „предупредување“ на веб-сајтот со цел да реагираат на коментари. Исто така се чинело дека можело да се даде одговор на предупредувањата на друг начин, како што е електронската пошта.

Два од спорните коментари не биле прочитани од страна на модераторите, но тринаесет минути откако биле известени за загриженоста, бранителот на жалителката добил електронска пошта во која се велело дека коментарите биле избришани. Уште еден коментар бил избришан по сопствена иницијатива на модераторите. По севкупно испитување и проценка на мерките кои биле воведени со цел да се следат коментарите на форумот и конкретните одговори на известувањата од страна

на жалителката, домашните судови утврдиле дека новинскиот портал и неговиот уредник реагирале соодветно.

Случајот на жалителката бил разгледуван во врска со неговата основаност од страна на две судски инстанции на домашно ниво пред Врховниот суд да ја одбие жалбата. Домашните судови ги разгледале релевантните аспекти на случајот и постапувале во рамки на нивната слобода на сопствена процена кога барале да воспостават рамнотежа помеѓу правата на жалителката и оние на новинскиот портал и домаќинот на дебатните форуми.

Судот го забележал значителниот износ на трошоците за судската постапка кој ѝ бил наметнат на жалителката. Сепак, имајќи ја предвид природата на барањето кое било поднесено пред националните судови и предметот на спорот, не сметал дека тоа би можело да ја доведе во прашање проценката на домашните судови во однос на наметнувањето на трошоците.

Заклучок: нема повреда (едногласно).

(Види исто така *Делфи АС против Естонија* (Delfi AS v. Estonia) [ГСС], [64569/09](#), 16 јуни 2015 година, Информативна белешка бр. 186; *Маѓар Тарталомсолгалтаток Еѓешулетте и Индекс. ху ДОО против Унгарија* (Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete and Index. hu Zrt v. Hungary), [22947/13](#), 2 февруари 2016 година, Информативна белешка бр. 193; и *Пил против Шведска* (Pihl v. Sweden) (dec.), [74742/14](#), 7 февруари 2017 година, Информативна белешка бр. 205)

ЧЛЕН 8

ЧЛЕН 8 став 1

Почитување на семејниот живот

Привремено сместување во дом за деца поради тоа што родителите одбиле да ги испратат децата во училиште: нема повреда

Вундерлих (Wunderlich) против Германија - Ж.бр. 18925/15, Пресуда од 10 јануари 2019 година [Оддел V]

Факти – Жалителите, брачна двојка со четири деца, се противеле на државниот училиштен систем кој налагал задолжително посетување на училиште, и сакале самите да ги подучуваат своите деца во домашни услови. Жалителите биле предмет на неколку регулаторни парични казни и на кривична постапка. Тие ги платиле казните кои им биле изречени, но не го промениле својот став.

На 6 септември 2012 година Семејниот суд им го одзел правото на жалителите да го одредат местото на живеење на нивните деца, како и нивното право да донесуваат одлуки за прашања во врска со нивното школување и да вршат пријави во надлежните органи во име на своите деца, и ѝ ги пренеле овие права на службата за детска заштита. Семејниот суд, исто така, им наредил на жалителите да ѝ ги предадат своите деца на службата за детска заштита, која ќе ги спроведе правилата за задолжително посетување на училиште. По оваа одлука, во неколку наврати властите се обиделе да извршат проценка на знаењето на децата, но се соочиле со отпор од страна на жалителите.

По отфрлувањето на жалбите на жалителите против одлуката на Семејниот суд, на 29 август 2013 година децата биле отстранети од домот на жалителите и биле сместени во дом за деца во период од три недели и во тоа време биле подложени на тестови за да се оцени нивното знаење. На 19 септември 2013 година децата им биле вратени на жалителите бидејќи тие се согласиле да дозволат нивните деца да посетуваат училиште.

Право – Член 8: Делумното одземање на родителско право, пренесувањето на одредени права на службата за детска заштита, отстранувањето на децата на жалителите од нивниот дом и нивното сместување во дом за деца за период од три недели претставувало мешање во правото на жалителите на почитување на нивниот семеен живот. Тие мерки ја следеле легитимната цел за заштита на „здравјето или моралот“ и „правата и слободите на другите“.

Судот претходно го оценил германскиот систем на задолжително посетување на училиште и утврдил дека тој бил заснован на размислувања кои биле во согласност со сопствената судска пракса на Судот и дека тоа спаѓало во слободата на сопствена процена на тужената држава. Спроведувањето на задолжителното посетување на училиште, за да се спречи социјалната изолација на децата на жалителите и да се обезбеди нивна интеграција во општеството, со тоа претставувало релевантна причина за оправдување на делумното одземање на родителското право на жалителите. Домашните власти разумно претпоставиле дека децата на жалителите биле загрозувани со тоа што не оделе на училиште и со тоа што се чувале во „симбиотски“ семеен систем.

Жалителите тврделе дека проценката на учењето на нивните деца покажала дека имале доволно знаење, социјални вештини и однос полн со љубов со своите родители. Меѓутоа, овие информации не им биле достапни на службата за детска заштита и на судовите кога ги носеле своите одлуки. Врз основа на информациите кои им биле достапни во тоа време, властите разумно претполагале дека децата биле изолирани и имале недостиг од контакти надвор од семејството, и дека постоел ризик за нивниот телесен интегритет. Судот во таа смисла забележал дека дури и погрешните пресуди или проценки на професионалците не ги правеле *сами по себе* мерките за згрижување на децата спротивни на барањата од член 8. Властите бидејте должни да ги заштитат децата и не можеле да се сметаат за одговорни секој пат кога вистински и разумно покажаната загриженост за безбедноста на децата *vis-à-vis* членовите на нивните семејства ретроспективно ќе се покажела како погрешна. Покрај тоа, недостапноста на овие информации се базирала на сопствениот отпор на жалителите кон проценката на учењето на децата која се вршела пред тие да бидат згрижени.

Судот понатаму забележал дека процесот на одлучување, земен во целина, им ја давал на жалителите потребната заштита на нивните интереси и дека на тој начин биле исполнети процесните барања наведени во член 8 од Конвенцијата. Поточно, Семејниот суд ги сослушал жалителите, нивните деца и службата за детска заштита и назначил старател *ad litem* за децата кој ќе ги застапува нивните интереси. Жа-

лителите, кои биле застапувани од страна на правен советник, можеле да ги изнесат сите свои аргументи против привременото и делумното одземање на родителското право.

Покрај тоа, домашните судови навеле детални причини зошто не биле достапни поблаги мерки од згрижувањето на децата. Тие сметале дека претходното однесување на жалителите и нивното постојано спротивставување на мерките покажале дека самото донесување на упатства би било неефикасно, бидејќи претходните административни казни не успеале да го променат одбивањето на жалителите да ги праќаат своите деца на училиште. Затоа, заклучокот на домашните судови во околностите на случајот бил разумен и сразмерен.

Децата им биле вратени на нивните родители откако била спроведена проценката на учењето и жалителите се согласиле да ги испратат на училиште. Според тоа, фактичкото отстранување на децата не траело подолго од потребното, било во нивен најдобар интерес и не било имплементирано на начин кој бил особено суров или исклучителен.

Накусо, биле изнесени „релевантни и доволни“ причини за делумното одземање на родителско право на жалителите и привременото отстранување на нивните деца. Домашните власти постигнале правична рамнотежа меѓу најдобрите интереси на децата и оние на жалителите, кои не потпаднале надвор од слободата на сопствена процена која им била дадена на домашните власти.

Заклучок: нема повреда (едногласно).

(Види исто така *Лојфен против Германија (Leuffen v. Germany)*, [19844/92](#), Одлука на Комисијата од 9 јули 1992 година; *Т.П. и К.М. против Обединетото Кралство (T.P. and K.M. v. the United Kingdom)* [GC], [28945/95](#), 10 мај 2001 година; *К. и Т. против Финска (K. and T. v. Finland)* [GC], [25702/94](#), 12 јули 2001 година, *Информативната белешка бр.32*; *Конрад и други против Германија (Konrad and Others v. Germany)* (dec.), [35504/03](#), 11 септември 2006 година, *Информативна белешка бр. 81*; *Р.К. и А.К. против Обединетото Кралство (R.K. and A.K. v. the United Kingdom)*, [38000/05](#), 30 септември 2008, *Информативна белешка бр. 111*; *Дојан и други против Германија (Dojan and Others v. Germany)* (dec.), [319/08](#) и сл., 13 сеп-

тември 2011 година, Информативна белешка бр. 144; како и Информативниот лист за Родителски права и Водич за членот 2 од Протоколот бр.1 (право на образование)

Член 1 од Протоколот бр. 1

Член 1 став 2 од Протоколот бр.1

Контрола на користењето на сопственоста

Превентивна заплена на имотот на менаџери или роднини на извршни директори на несолвентна банка, дури и откако не била утврдена нивна лична вмешаност: повреда

Узан и други (Uzan and Others) против Турција - Ж.бр. 19620/05, 41487/05, 17613/08 и др.,

Пресуда од 5 март 2019 година [Оддел II]

Факт – Во 2003 година банкарскиот регулатор го префрлил управувањето со несолвентна банка на Фондот за осигурување на штедни влогови (*Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu* – TMSF), јавна институција. Фондот им платил на сопствениците на банкарската сметка надоместок во вкупен износ од над 4 милијарди евра. Била поведена кривична постапка против повеќето акционери на банката и некои менаџери или ревизори. Судањето на директорите на компанијата во судот во Асиз до ден денес не е завршено поради тоа што било забавено со бегството на одредени обвинети.

Во август 2003 година Полицискиот суд одлучил да нареди на превентивна заплена на имотот, од една страна, на директори на компанијата и на некои менаџери или ревизори, а од друга страна, на нивните брачни другари и деца. Жалителите припаѓале на некоја од овие две групи. Кривичната постапка првично била проширена на нив, но резултирала со прекин за сите нив во 2004 година. Менаџерите и ревизорите биле ослободени поради нови обвиненија во 2008 година. Повеќето од

привремените мерки, сепак биле задржани во очекување на главното рочиште и планираната наплата на јавните долгови.

Право – Член 1 од Протоколот бр.1

(а) *Дали постоела сопственост* – Член 1 од Протоколот бр. 1 се применувал, вклучително и во случајот на двајцата жалители (родени во 1999 и 2003 година) кои биле малолетни лица и немале вистинска сопственост во односното време. Судовите ја признале нивната способност да се здобијат со одредени права по пат на наследство и донации. Така, младите жалители имале легитимно очекување кое спаѓало во рамките на концептот на „сопственост“, имајќи ги предвид, исто така, автоматската, општата и нефлексибилна природа на привремените мерки, како и на нивното неизвесно времетраење.

(б) *Природа на мешањето* – Привремените мерки требало да се испитаат според контролата на користењето на сопственоста.

(в) *Законитост* – Во контекст на неизвесноста што се однесува до исходот на кривичната постапка против оние за кои се претпоставува дека се одговорни за загубите – со оглед на непојавувањето на обвинетите–, применливото законодавство им дало на судовите можност за донесување на одлука да ги задржат привремените мерки онолку долго колку што е потребно за да се наплатат сите износи кои би побарал Фондот. Во поглед на неговите наоди за пропорционалност кои се наведени подолу, Судот, сепак, сметал дека е правилно да се стави настрана прашањето дали таквата широка дискреција го исполнувала критериумот на законитост.

(г) *Дали постоела легитимна цел* – Оспорената мерка била од општ интерес: за да се спречи користењето на имотот за кој постоело сомнение дека е стекнат со приносите од криминал.

(д) *Пропорционалност* – Судот ја потврдил важноста и сложеноста на овој случај за турските финансиски, административни и судски органи: неопходно било да се преземат мерки со цел да се заштитат правата на многу поединци кои биле погодени од ситуацијата, да се намалат секакви загуби и да се спречи секаков вид на измама, да се вратат јавните средства и да им се влезе во траг на оние кои се одговорни за за-

губите. Со намера да запрат измамничките трансфери на јавните пари, привремените мерки можеле да претставуваат ефикасно и неопходно оружје за борба против измама во финансиските кругови. Затоа, почетната имплементација на овие мерки, сама по себе, не била спротивна на принципот на пропорционалност.

Меѓутоа, додека привремените мерки можеле да се оправдаат со општиот интерес кога нивната намера била да се спречи измама, со цел да се гарантира намирување на доверителите, тие морале да се прекинат веднаш штом повеќе не биле потребни бидејќи нивното влијание се зголемувало со нивното времетраење. Всушност, проблемот се појавил особено од денот кога постапката била прекината во корист на жалителите.

Сериозноста на товарот кој им бил наметнат на жалителите можела да се види од следново:

(i) *Времетраењето* на ограничувањата: десет години за некои жалители; до петнаесет години за други.

(ii) *Опсегот* на ограничувањата: двајцата млади жалители биле лишени од можноста да се стекнат со различни видови на имот; другите тројца немале пристап, соодветно, до нивната плата како универзитетски предавачи, заштеди или дом (а секој од нив до неговиот автомобил).

(iii) *Автоматската*, општата и нефлексибилна природа на ограничувањата, без редовна поединечна контрола. Не само што жалителите не биле прогласени за виновни од страна на кривичен суд, платните налози кои биле издадени против нив биле поништени од страна на надлежните судови, кои на тој начин утврдиле дека тие не можеле да се сметаат за одговорни за материјалната штета што ја претрпел Фондот.

(iv) *Отсуството од доказниот материјал* укажувало на тоа дека жалителите можеле да бидат вклучени во некаква измама. Домашните власти предвиделе алтернативни мерки предочна, ако воопшто предвиделе такви мерки. Покрај тоа, ништо во досието не покажувало дека наплатата на јавните долгови налагала подобра заштита од имотот на жалителите.

(v) *На нивото на процесните гаранции*, тоа што судот во Асиз на некои од жалителите им придал „поинаков статус од оној на странки во постапката“ ги спречило, и сè уште ги спречува да земат учество во главната постапка, од која сепак зависеле нивните права.

Без да има поинакво оправдување од фактот дека биле поврзани со директори на банка или дека имале одговорности во банката во даденото време, наметнувањето на превентивната заплена на имотот на жалителите и нејзиното автоматско продолжување наспроти одлуките за прекин на постапката или ослободување од вина не било усогласено со начелата предвидени со судската практика на Судот: наспроти ова, неопходно било судот да процени кои инструменти биле најдобро прилагодени на околностите, и, воопшто, да ја одмери легитимната цел која била во основата и правата на засегнатите лица. Покрај тоа, жалителите немале корист од релевантните процесни гаранции. Накратко, не била постигната правична рамнотежа.

Заклучок: повреда (едногласно за возрасните жалители; шест гласа наспрема два за младите жалители).

Член 4: одложено одлучување.

II. ПРЕСУДИ НА ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА ПРОТИВ ДРУГИ ДРЖАВИ ОД ОСОБЕНО ЗНАЧЕЊЕ ЗА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

ЧЛЕН 5

ЧЛЕН 5 став 1

Законито апсење или притворање

Одбивањето повторно да се отвори постапката довело до осуда на жалителот *in absentia*; повреда

Стоичков против Бугарија - Ж. бр. 9808/02, Пресуда од 24 март 2005 година [Оддел I]

Факти: Во 1988 година жалителот ја напуштил Бугарија. Во 1989 година, по постапка спроведена во негово отсуство (*in absentia*), бил осуден за силување и за обид за силување и казнет со затворска казна во траење од десет години. Во 2000 година тој се вратил во Бугарија каде бил уапсен и однесен во затвор за да ја отслужи казната. Неговото барање да биде ослободен - кое се базирало на тврдењето дека изминал десетгодишниот рок за застареност на извршувањето на неговата казна - пак, било одбиено од страна на окружните и регионалните обвинители и од страна на Врховното касациско обвинителство, при што сите сметале дека периодот бил прекинат со неколку мерки донесени со цел да се изврши неговата казна. Во 2001 година Врховниот суд сметал дека неговото барање за повторување на кривичната постапка е недопуштено бидејќи досието на случајот било уништено во 1997 година, што довело до тоа повторната расправа да биде невозможна во пракса. Неговото барање за возобновување на досието на случајот било залудно.

Право: Член 5 став 1(а) – Судот не нашол индиции дека жалителот се откажал од неговото право да се појави и да се брани во постапката против него во 1989 година. Според тоа, тој требало да има можност за повторно отворање на таквата постапка и во негово присуство да биде

утврдена основаноста на обвиненијата за силување против него. Од 1 јануари 2000 година бугарското право изрично ја предвидувало таквата можност. Меѓутоа, кога жалителот побарал повторно да се отвори неговиот случај, Врховниот касациски суд го одбил тоа, во суштина поради фактот дека досието на случајот на првичната постапка било уништено, што, според него, доведувало до тоа повторната расправа да биде невозможна во пракса. Наводно тој не добил одговор на неговото барање за возобновување на досието на случајот. На тој начин, бил лишен од можноста да добие од судот, што го сослушал, ново утврдување на основаноста на обвиненијата врз чија основа бил осуден.

Оттука следело дека кривичната постапка против жалителот, заедно со неможноста да добие ново утврдување на обвиненијата против него од страна на судот што го сослушал, очигледно биле спротивни на принципите содржани во членот 6. Затоа, ако неговото првично лишување од слобода во 2000 година можело да се смета за оправдано според член 5 став 1 (а), и било извршено со цел да се изврши законска казна, тоа престанало да биде така во 2001 година, кога Врховниот касациски суд одбил да ја повтори постапката.

Заклучок: повреда (едногласно).

Член 5 став 4 - Тврдењето на жалителот дека казната повеќе не можела да се спроведе поради застареност покренало фактичко прашање кое било одлучувачко за законитоста на неговиот притвор, кој не зависел и се разликувал од неговата осудителна пресуда и казна од 1989 година. Бидејќи законитоста на неговиот притвор не била јасна, тој требало да добие можност ова прашање да се разреши од страна на суд што ги исполнувал барањата од член 5 став 4. Сепак, согласно со бугарското право, сите прашања кои влијаат на законитоста на извршувањето на затворските казни му биле доверени на јавниот обвинител. Не постоела одредба што изрично предвидувала судска ревизија на таквите прашања и немало општа *habeas corpus* постапка за сите видови лишување од слобода.

Заклучок: повреда (едногласно).

Член 5 став 5 - Бугарското право не му овозможило на жалителот применливо право на надомест за утврдените повреди кое можело да се спроведе.

Заклучок: повреда (едногласно).

Член 41 - Судот сметал дека најсоодветна форма на обесштетување за повредата на член 5 став 1 (а) било повторното отворање на постапката и повторното судење на жалителот со почитување на сите барања за правично судење. Судот му доделил на жалителот 8.000 евра за нематеријална штета, како и надомест за трошоците.

*Види предмет доставен на одговор **Сали Нуредини (Sali Nuredini) против Република Македонија**, Ж.бр. 38823/14.*

ЧЛЕН 8

ЧЛЕН 8 став 1

Почитување на семејниот живот

Соодветноста на мерките преземени од страна на органите за извршување на судски одлуки со кои се наредувало децата да ѝ бидат вратени на нивната мајка: повреда

Ињаколо-Зенид (Ignaccolo-Zenide) против Романија- Ж.бр. 31679/96, Пресуда од 25 јануари 2000 година [Оддел I]

Факти: Жалителката, Рита Ињаколо-Зениде, француска државјанка, била родена во 1953 година и живее во Мец (Франција). По нејзиниот развод францускиот суд одлучил, со правосилна пресуда, дека двете деца од нејзиниот брак требало да живеат со неа. Во 1990 година, за време на летниот распуст, децата престојувале кај нејзиниот поранешен сопруг. Тој имал двојно државјанство француско и романско и живеел во САД. Меѓутоа, кога завршил распустот тој одбил да ги врати децата кај жалителката. Откако неколку пати променил адреса на живеење со цел да ги избегне американските власти, на кои им бил упатен случајот согласно со Хашката конвенција за меѓународно грабнување деца од

25 октомври 1980 година, успеал да побегне во Романија во март 1994 година, каде што живее и денес. На 14 декември 1994 година Првостепениот суд во Букурешт издал судска забрана која налагала децата да ѝ се вратат на жалителката. Сепак, нејзините напори да се изврши забраната се покажале како неуспешни. Од 1990 година жалителката само еднаш ги видела своите деца, на средба која била организирана од страна на романските власти на 29 јануари 1997 година. Жалителката се жалела дека неуспехот на романските власти да ја извршат забраната донесена од страна на Првостепениот суд во Букурешт на 14 декември 1994 година претставувал повреда на нејзиното право на почитување на нејзиниот семеен живот, кое е загарантирано со член 8 од Конвенцијата.

Право: Член 8 од Конвенцијата - Судот повторил дека иако суштинска цел на член 8 било да се заштити поединецот од произволно постапување од страна на државните власти, тој исто така наметнал позитивни обврски својствени за делотворното „почитување“ на семејниот живот. Член 8 го опфаќал правото на родителите да се преземаат мерки со цел тие повторно да се обединат со нивните деца, а обврска за националните власти била да ги преземат таквите мерки. Таквата обврска не била апсолутна бидејќи можело да биде потребна подготовка пред повторното обединување на родител со дете кое извесно време живеело со другиот родител. Природата и степенот на подготовка зависеле од околностите на поединечниот случај и секоја обврска на властите да применат принуда во оваа област била ограничена бидејќи морале да се земат предвид интересите, правата и слободите на сите засегнати, а особено најдобриот интерес на детето и неговите права според член 8 од Конвенцијата. Кога контактот со родителот можел да ги загрози таквите интереси или да се вмеша во тие права, националните власти требало да постигнат правична рамнотежа меѓу нив. Судот сметал дека позитивните обврски кои член 8 од Конвенцијата им ги наметнувал на државите договорнички со цел да помогне за повторното обединување на родителите со нивните деца требало да се толкува во смисла на Хашката конвенција од 25 октомври 1980 година за граѓанско правните аспекти на меѓународното грабнување на деца. Тој пристап бил особено релевантен за случајот пред Судот бидејќи тужената држава била до-

говорна страна во тој инструмент. Затоа одлучувачки фактор за Судот било да утврди дали националните власти ги презеле сите разумни чекори за да се олесни извршувањето на наредбата од 14 декември 1994 година. Иако првите обиди за извршување на судската забрана биле направени веднаш, во декември 1994 година, Судот забележал дека од јануари 1995 година судските извршители направиле само уште два обиди: во мај и во декември 1995 година. Тој, исто така, забележал дека властите не презеле дејствие во периодот меѓу декември 1995 и јануари 1997 година и дека не било дадено доволно објаснување за таквата неактивност од страна на Владата. Покрај тоа, властите не ги поставиле темелите кои биле неопходни за извршување на налогот, бидејќи не успеале да преземат принудни мерки против Д.З. или да го подготват враќањето на децата, на пример, преку договарање средби со детски психијатри и психолози. Во подготовката за средбата на 29 јануари 1997 година не учествувале социјални работници или психолози. На крајот, Судот забележал дека властите не ги спровеле мерките пропишани во член 7 од Хашката конвенција за да го осигурат враќањето на децата кај жалителката. Судот утврдил дека романските власти не презеле соодветни и доволно чекори за да постапат во согласност со правото на жалителката да ѝ бидат вратени нејзините деца и на тој начин го повредиле нејзиното право на почитување на нејзиниот приватен живот, што е загарантирано со член 8. Според тоа Судот заклучил дека имало повреда на член 8.

Заклучок: Повреда (шест гласа наспроти еден).

Член 41 од Конвенцијата - Судот утврдил дека жалителката мора да претрпела нематеријална штета според нејзините наводи. Одлучувајќи на правична основа, тој ѝ доделил 100.000 француски франци на таа основа. Тој ѝ доделил на жалителката 86.000 француски франци за трошоци и издатоци.

*Види предмет доставен на одговор **Валбоне Олури (Valbone Oluri) против Република Македонија**, Ж.бр. 3368/18.*

ЧЛЕН 8

ЧЛЕН 8 став 1

Почитување на приватниот живот

Неоправдано откривање на доверливи медицински податоци во врска со одбивање од страна на Јеховин сведок да се подложи на трансфузија на крв: повреда

Авилкина (Avilkina) и други против Русија – Ж.бр. 1585/09, Пресуда од 6 јуни 2013 г. [Оддел I]

Факти - По неколку жалби против верска организација, во 2007 година заменик-јавниот обвинител на градот Санкт Петербург побарал сите медицински установи да го пријават секое одбивање на трансфузија на крв од страна на Јеховините сведоци. Кога втората жалителка била подложена на лекување со хемотерапија во јавна здравствена установа според план за лекување без трансфузија на крв, нејзините доктори го информирале обвинителството за нејзиниот случај. Исто така, медицинската евиденција на четвртата жалителка му била откриена на обвинителството откако одбила да прими туѓа крв за хируршко лекување во една државна болница. Во подоцнежната судска постапка, домашните судови утврдиле дека откривањето на медицинските податоци на жалителката било законито.

Право – Член 8: Потсетувајќи дека заштитата на личните податоци, вклучувајќи ги медицинските информации, била од фундаментално значење за остварувањето на правото на почитување на приватниот живот, Судот признал дека интересите на пациентот и на заедницата како целина за заштита на доверливоста на медицинските податоци може да бидат надминати од интересите за истражување на криминал и за јавност на судската постапка. Надлежните национални власти исто така уживале слобода на сопствена процена во оваа област, чиј опсег зависел од природата и сериозноста на засегнатите интереси и тежината на вмешувањето. Сепак, жалителите не биле осомничени или обвинети во кривична постапка, а обвинителот само спроведувал истрага за активностите на верска организација во одговор на жалби примени во неговата канцеларија. Ниту, пак, медицинските установи

каде жалителите биле подложени на лекување пријавиле каков и да било случај на наводно кривично однесување од нивна страна. Поточно, медицинските стручни лица што ја лекувале втората жалителка, која во односното време имала две години, имале можност да побараат судско овластување за трансфузија на крв кога верувале дека таа е во животна загрозувачка состојба. Исто така, ништо не укажувало на тоа дека одбивањето на трансфузија на крв од страна на четвртата жалителка било резултат на притисок од страна на други приврзаници на нејзиното верско убедување, а не израз на нејзината вистинска волја. Следствено, не постоела итна општествена потреба за да се бара откривањето на доверливите медицински информации во врска со жалителите. Всушност, постоеле и други опции кои му биле на располагање на јавниот обвинител за да се надоврзе на жалбите што ги добил, како што е обидот да добие согласност од жалителите за откривање на нивните медицински податоци или да ги испраша во врска со ова прашање. И покрај тоа, јавниот обвинител избрал да нареди објавување на доверливите медицински информации без да им даде на жалителите какво било известување или можност да поднесат приговор или жалба.

Заклучок: повреда (едногласно).

ЧЛЕН 41: 5.000 евра за вториот и четвртиот жалител во однос на нематеријална штета.

*Види предмет доставен на одговор: **Ј.М. и А.Т. против Република Македонија**, Ж.бр. 79783/13.*

ЧЛЕН 10

ЧЛЕН 10 став 1

Слобода на изразување

Осудителна пресуда за клевета поради новинарски изјави презентирани во формат на прашање и сметани како изјавување на факти од страна на домашните судови: **повреда**

Фалзон (Falzon) против Малта – Ж.бр. 45791/13, Пресуда од 20 март 2018 година [Оддел IV]

Факти – Заменик-претседателот на Лабуристичката партија на Малта, М.Ф., одржал говор во кој ја информирал јавноста дека добил анонимна е-пошта и заканувачки писма, во врска со кои директно се пожалил до комесарот на полицијата, замолувајќи го да го истражи прашањето. Жалителот објавил мислење во весникот *Maltatoday*, коментирајќи го говорот и доведувајќи го во прашање на начинот на кој двете главни политички партии гледале на полицијата. Статијата содржела низа прашања:

„Зарем заменик-претседателот на Лабуристичката партија на Малта [М.Ф.] не ја искористи успешно полицијата за да ја контролира слободата на невин граѓанин кој го почитува законот, а за кого се сомневал дека би можел да биде политички непријател? И зарем некој во полицијата не ги злоупотребил своите овластувања со тоа што се понижил да го направи тоа во корист на фракцијата предводена од [М.Ф.] во внатрешните несогласувања на Лабуристичката партија? Зошто полицијата се меша во внатрешните политики на Лабуристите доколку се знае народната „многу бабици – килаво дете“.

„Па што прави Владата во врска со тоа? Дали заменик-претседателот на Лабуристичката партија ..., има поголема тежина и влијание врз комесарот на полицијата од вицеремиерот кој е политички одговорен за полицијата?“

Во одговор на тоа, заменик-претседателот на партијата повел постапка за клевета против жалителот. Домашниот суд го прогласил жалителот за виновен за клевета и му наредил да плати отштета (2.500 евра). Жалбите на жалителот биле отфрлени.

Во постапката на уставна жалба, жалителот тврдел дека домашните судови го товареле со инсинуации или наводи за дела кои ниту ги сторил ниту пак биле споменати во неговата статија, како што биле изјавите за тоа дека М.Ф. го „манипулирал“ комесарот на полицијата, и дека комесарот бил подложен на притисок кој го „попречувал вршењето на неговата функција“ и дека М.Ф. „бил *deus ex machina* и ги влечел кон-

ците во полицијата”. Што се однесува до низата прашања во неговата статија, жалителот навел дека тие требало да бидат одговорени од страна на читателите.

Уставниот суд ги сметал оспорените прашања како наводи за факти и ги одобрил заклучоците на судовите од понизок степен дека жалителот не успеал да ги поткрепи своите фактички тврдења за незаконски и злоупотреблив притисок врз полицијата од страна на заменик-претседателот на Лабуристичката партија на Малта.

Право – член 10: Исходот на постапката за клевета претставувал мешање во правото на жалителот на слобода на изразување. Мешањето било пропишано со закон и било насочено кон легитимна цел, имено заштита на угледот или правата на други лица.

Изјавите изнесени во формат на прашање се чинело дека биле главната причина за осудата на жалителот. Домашните судови им придаде значења кои не биле изрично наведени и како последица на тоа се сметале како невестинити фактички тврдења. Судот не се согласувал со таквиот заклучок на домашните судови, потсетувајќи на неговото широко и либерално толкување на „вредносни судови” во однос на новинарската слобода за прашања од јавен интерес, а особено во однос на политичари. Користејќи провокацион стил, веројатно било дека жалителот ја подигал јавната свест во врска со можноста за некаква злоупотреба извршена од страна на заменик-претседателот на опозициската партија и со тоа ја изразил својата загриженост за прашање од јавен интерес. Така, прашањата поставени од страна на жалителот биле легитимни прашања кои имале доволна фактичка основа: говорот на М.Ф.

Понатаму, Судот не бил убеден дека оспорените изјави можеле да се сметаат за напад што го достигнува потребниот праг од сериозност и може да предизвика повреда на личното уживање на приватниот живот на М.Ф. Затоа, доделувањето отштета во негова корист би можел да има застрашувачки ефект.

Накучо, домашните судови не ги одмериле соодветно потребата да се заштити угледот на тужителот и слободата на изразување на жалителот.

Заклучок: повреда (едногласно).

ЧЛЕН 41: 4.000 евра за нематеријална штета; 2.500 евра за материјална штета.

*Види предмет доставен на одговор: **Јадранка Костова и Владо Апостолов (Jadranka Kostova u Vlado Apostolov) против Република Македонија**, Ж.бр. 38549/16.*

Член 1 од Протоколот бр. 1

Член 1 став 2 од Протоколот бр. 1

Контрола на користењето на сопственоста

Жалителот ги изгубил парите што законито ги поседувајќи поради тоа што не ги пријавил на царинските органи: *повреда*

Исмаилов (Ismayilov) против Русија— Ж.бр. 30352/03, Пресуда од 6 ноември 2008 година [Оддел I]

Факти: Жалителот пристигнал во Москва од Баку. Со себе носел повеќе од 20.000 американски долари во готовина кои ги стекнал со продажба на наследен стан. Иако според руското право секој износ поголем од 10.000 американски долари морал да се пријави на царинските органи, жалителот не го сторил тоа. Властите ги пронашле парите во неговиот багаж, ги заплениле и го обвиниле за криумчарење. На крајот тој бил прогласен за виновен за делото за кое се товарел и добил шестмесечна условна затворска казна. Парите - кој биле сметани за физички доказ за извршувањето на делото - биле трајно одземени.

Право: Државите имаат легитимен интерес, а исто така и обврска што произлегува од разни меѓународни договори, како што е Конвенцијата на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал, да применуваат мерки со кои би се открило и би се надгледувало движењето на готовината преку нивните граници, затоа што големи количини на пари можеле да се користат за тежок финансиски криминал. Сепак, законското потекло на парите на жалителот не било спорно. Тој немал криминално досие ниту пак бил осомничен за перење пари,

корупција или друг тежок финансиски криминал. Кривичното дело за кое жалителот бил прогласен за виновен се состоело во тоа што тој не им ги пријавил на царинските органи парите што ги носел во готовина. Самото дејствие на носење девизи во готовина во Русија не било незаконско според руското право; туку, таа требало само да се пријави кај царинските органи. Несомнено било дека конфискуваниот износ бил од големо значење за жалителот, затоа што го претставувал целиот приход од продажбата на куќата на неговата покојна мајка во Баку. Штетата која жалителот би им ја нанел на властите била незначителна: тој не избегнал плаќање царина или какви било други давачки ниту пак ѝ нанел некоја друга материјална штета на државата. Ако не биле откриени парите, руските власти би биле само лишени од информацијата дека тие влегле во Русија. Така, мерката на трајно одземање не се сметала за паричен надомест на штета - бидејќи државата не претрпила никаква загуба како последица на тоа што жалителот не ги пријавил парите – туку нејзината цел била да одврати и казни. Сепак, бидејќи жалителот во овој предмет веќе бил казнет за кривичното дело криумчарење со осудителна пресуда, посакуваниот ефект на одвраќање веќе бил постигнат. Во тие околности, Судот не бил убеден дека била неопходна мерката на трајно одземање. Напротив, таа била прекумерна и непропорционална и му наметнувала индивидуален и прекумерен товар на жалителот.

Заклучок: повреда (шест гласа наспроти еден).

ЧЛЕН 41 – 20.000 евра за материјална штета, 5.000 евра за нематеријална штета.

*Види предмет доставен на одговор: **Бесим Незири (Besim Neziri) против Република Македонија**, Ж.бр. 55347/17.*

III. ПРЕСУДИ НА ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА ПРОТИВ РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Член 8

Член 8-1

Право на приватност

Х. против Република Македонија¹ - Ж. бр. 29683/16, Пресуда од 17 јануари 2019 година

Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП, Судот) на 17 јануари 2019 година донел пресуда во случајот Х. против Република Македонија со која утврдил повреда на член 8 од Европската конвенција за човекови права (ЕКЧП) кој го гарантира правото на приватен и семеен живот, поради недостиг на законска рамка која ќе овозможи признавање на родовиот идентитет на жалителот (трансродово лице) преку промена на ознаката за пол во матичната евиденција и на тој начин ќе обезбеди почитување на приватниот живот на жалителот.

Фактичка состојба: Жалителот, кој е трансродово лице, се жалело дека постои арбитарно и неоправдано наметнување на условот за подложување на генитална операција со цел да може лицето да ја промени својата ознака за пол/род во матичната евиденција. Во жалбените наводи стоело дека кај жалителот била дијагностицирана трансексуалност и секое присилување на операција заради признавање промена на ознаките на полот во документите би значело присилна стерилизација и присилно подложување на медицински третман што било спротивно на Уставот, законите и меѓународните документи потпишани и ратификувани од страна на државата.

Во 2011 година жалителот го променил своето име и презиме, за што му била издадена нова лична карта, а кратко време потоа поднел ба-

---

¹ По влегувањето на сила на конечната спогодба на 12 февруари 2019 г., како што е особено соопштено до меѓународните организации, официјалното име на тужената држава е Република Северна Македонија - скратено име Северна Македонија.

рање до Управата за водење на матичните книги (Управата) за промена на ознаката за пол во неговата матична евиденција.

На почетокот од домашната постапка, која инаку сè уште е во тек пред домашните институции, Управата го одбивала барањето на жалителот како неосновано, со образложение дека тој не приложил потврда издадена од надлежен орган дека неговиот пол е навистина променет. Со последното решение донесено пред објавувањето на пресудата од страна на ЕСЧП, донесено во 2018 година, Управата го отфрлила барањето на жалителот поради ненадлежност, сметајќи дека не се однесува на исправка на грешка во записот, туку на промена на ознаката за пол/род во матичната евиденција.

И покрај тоа што домашната постапка на жалителот не била завршена со конечна домашна одлука пред тој да ја поднесе жалбата пред ЕСЧП, Судот ја прифатил за допуштена поради долготраењето на постапката чиј исход бил прилично неизвесен, а во отсуство на релевантна домашна регулатива која ги регулирала спорните прашања или релевантна домашна пракса.

Образложение на ЕСЧП: При разгледувањето на случајот, ЕСЧП, се осврнал на меѓународното законодавство како што е Препораката СМ/Рес (2010) на Комитетот на министри од 31 март 2010; Резолуциите на Парламентарно собрание на Советот на Европа од 22 април 2015 година и 29 април 2010 година и Извештајот на Високиот комесар на Обединетите нации за човекови права од 17 ноември 2011 година (види §§ 32-35 од пресудата). Иако станува збор за таканаречено „меко право“, споменатите препораки, главно се движат во насока на преземање соодветни мерки со кои преку брза, транспарентна и достапна постапка државите ќе овозможат правно признавање на посакуваниот пол (preferred gender) во официјалните документи.

Дополнително, ЕСЧП заклучил дека правното признавање на родот кај трансродовите лица не е регулирано во 7 од вкупно 47 држави членки на Советот на Европа, меѓу кои и во РС Македонија. Во групата од 7 држави освен Кипар нема ниту една држава членка на ЕУ (види § 35 од пресудата).

Со пресудата донесена на 17 јануари 2019 година, ЕСЧП заклучи дека моменталната регулаторна рамка во државата по однос на правното признавање на родот открива правни празнини и сериозни недостатоци кои имаат долгорочни негативни последици врз менталното здравје на жалителот бидејќи остава бројни значајни прашања неодговорени, меѓу кои и прашањето за постоењето и природата на условите кои жалителот треба да ги исполни за да може да изврши промена на ознаката за пол/род во матичната евиденција. ЕСЧП залучил дека во светло на околностите, не може да шпекуира дали државата на жалителот кој бил изложен на хормонална терапија и направил делумна операција (двојна мастектомија), ќе му овозможи да му се признае посакуваниот родов идентитет.

Заклучок: повреда на членот 8 од ЕКЧП

Правично обесштетување: 9,000 евра (девет илјади евра) по основ на нематеријална штета.

ЧЛЕН 8

ЧЛЕН 8 став 1

Почитување на приватниот живот

Тасев против Северна Македонија – Ж. бр. 9825/13, Пресуда од 16 мај 2019 година [Оддел I]

Одбивање да се регистрира промена на самодекларираната национална припадност на кандидатот во период на избор, без предвидлива правна основа: повреда

Факти – Во септември 2012 година бил објавен оглас за работни места во Републичкиот судски совет („РСС“), што требало да бидат пополнети од од редот на судиите. Националната припадност не била меѓу наведените услови за работните места. Жалителот, судија кој се обидел да се пријави како кандидат, поднел барање неговата национална припадност во судскиот изборен именик да се промени од Бугарин во

Македонец. Министерството за правда и судови во две инстанции одбиле да го прифатат барањето заради следниве основи: (i) барањето било поднесено по објавувањето на огласот за избор на нови членови на РСС; (ii) тоа се однесувало на изборните права на жалителот во претстојниот избор за нови членови на РСС; и (iii) ќе ги ставело другите судии вклучени во овој избор во неповолна положба.

Право – Член 8: Судот претходно утврдил дека етничкиот идентитет е детал што се однесува на идентитетот на поединецот, кој спаѓа во личната сфера заштитена со член 8 од Конвенцијата. Упатувајќи на неговите неодамнешни согледувања во врска со позитивните и негативните аспекти на правото за слободна самоидентификација на припадниците на малцинствата во меѓународното право — не само во [Рамковната конвенција на Советот на Европа за заштита на националните малцинства](#) —, Судот исто така повторил дека секој припадник на националното малцинство имал целосно право слободно да избере да не биде третиран како таков.

Во однос на фактот дека со домашното право на судиите им се дава право (и се бара од нив) да ја декларираат својата национална припадност во судскиот изборен именик во контекст на изборите за РСС, одбивањето од страна на властите да ја променат евиденцијата за националната припадност на жалителот во изборниот именик довело до мешање во неговиот „приватен живот“. Со оглед на отсуството на какви било услови, како што е објективна поткрепа на самодекларираната национална припадност на жалителот, главната причина за оспореното одбивање било времето на поднесување на барањето на жалителот, гледано во контекст на неговото пријавување на претстојниот избор за РСС.

Сепак, ниту една од овие одредби на кои упатувал Вишиот управен суд не се однесувала на судскиот изборен именик или на исправка на детали содржани во него. Всушност, ваквите прашања биле регулирани со други одредби, имено со оние од член 17 од Законот за републичкиот судски совет. Не биле дадени ниту аргументи дека жалителот имал на располагање друг правен лек во однос на неговото барање.

Согласно со споменатиот член 17 од Законот, секое барање за исправка на евидентираниите детали, вклучувајќи ја и нивната национална при-

падноста, требало да се поднесе откако судскиот изборен именик ќе се стави на увид, што, само по себе, можело да се случи само по објавување на јавен оглас за избор на нови членови на РСС. Таа одредба била дефинирана во општи рамки и се однесувала на сите судии чии податоци биле запишани во судскиот изборен именик. Таа не содржи никаква клаузула која ја допрецизира или ограничува нејзината применливост или пак ја прави зависна од, на пример, одредени околности кои се однесуваат на подносителот на барањето во конкретниот случај. Навистина, не постои ништо во таа одредба што би можело да се толкува како забрана (односно изземање) за судиите кои се кандидираат за избор во РСС да бараат исправка на нивните лични податоци во судскиот изборен именик, (вклучувајќи ја и нивната национална припадност) по објавувањето на огласот за такви избори. Сепак, домашните власти се определиле за таквото толкување на таа одредба, која не може да се каже дека била предвидлива. Дополнително, жалителот не можел разумно да очекува, во отсуство на каква било клаузула во таа смисла, дека неговото барање ќе биде одбиено по тој основ.

Според тоа, иако достапен, правниот основ врз кој се засновало оспореното одбивање на барањето не бил предвидлив.

Заклучок: повреда (шест гласа наспроти еден).

ЧЛЕН 41: 4.500 евра за нематеријална штета.

(Види исто така, во врска со етничкиот идентитет кој спаѓа во полето на примена на член 8 од Конвенцијата, *Аксу (Aksu) против Турција* [ГСС], [4149/04](#) and [41029/04](#), 15 март 2012 г., [Информативна белешка бр. 150](#), и *С. и Марпер (S. and Marper) против Обединетото Кралство* [ГСС], [30562/04](#) и [30566/04](#), 4 декември 2008 г., [Информативна белешка бр. 114](#); во врска со согледувањата за негативните аспекти на правото за слободна самоидентификација на припадниците на националните малцинства, *Мола Сали (Molla Sali) против Грција* [ГСС], [20452/14](#), 19 декември 2018 г., [Информативна белешка бр. 224](#); и во врска со одбивањето да се евидентира декларираните етнички идентитет на жалителот во базата на податоци на Државниот регистар на населението, *Циуботару (Ciubotaru) против Молдавија*, [27138/04](#), 27 април 2010 г., [Информативна белешка бр. 129](#))

Член 10

Слобода на изразување

Макрадули против Република Македонија² - Ж. бр. 64659/11 и 24133/13, Пресуда од 19 јули 2018 година

Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП, Судот) на 19 јули 2018 година донел пресуда во случајот Макрадули против Република Македонија, со која утврдил повреда на членот 10 од Конвенцијата, кој ја гарантира слободата на изразување, во два различни домашни предмети во кои била констатирана осуда на жалителот за кривичното дело клевета.

Фактичка состојба: Постапката по двете жалби била споена, имајќи предвид дека двете жалби биле поднесени со идентични наводи за повреда на членот 10 од ЕКЧП од страна на истиот жалител. Во двата случаи се работело за спорни изјави кои жалителот ги дал на конференција за печатот во период додека бил потпретседател на политичка партија во опозиција и пратеник во Собранието на РМ; како и фактот дека во двата домашни предмети во врска со кои ЕСЧП констатирал повреда на членот 10 од ЕКЧП, се јавуваат истите странки, односно во двата случаи како оштетен во домашните постапки се јавува С.М. кој во периодот на спорните изјави бил високо рангиран член на тогашната владејачка политичка партија и директор на Управата за безбедност и контраразување.

Едната спорна изјава се однесувала на наводна злоупотреба на опрема за прислушкување во УБК за тргување на берзата, а другата била во врска со продажба на градежно земјиште во државна сопственост во централното градско подрачје на Скопје, каде била планирана изградба на хотел. Двете спорни изјави датираат од 2007 година.

Образложение на ЕСЧП: ЕСЧП во двата случаи утврдил дека кривичната осуда на жалителот претставувала мешање, односно интервенција во слободата на изразување на жалителот, дека таквата интервенција била во согласност со закон, односно се засновала на тогаш важечки одредби од Кривичниот законик на РМ; дека двете постапки имале иден-

² По влегувањето на сила на конечната спогодба на 12 февруари 2019 г., како што е особено соопштено до меѓународните организации, официјалното име на тужената држава е Република Северна Македонија - скратено име Северна Македонија.

тична легитимна цел – заштита на угледот на С.М., но и дека во двата случаи кривичната осуда на жалителот како интервенција односно мешање во слободата на изразување на жалителот не била сразмерна во однос на легитимната цел чие остварување се настојувало да се постигне, односно дека кривичната осуда „не била неопходна во демократското општество“ во смисла на членот 10 став 2 од ЕКЧП.

Заклучок: повреда на членот 10 од ЕКЧП

Правично обесштетување: 1.500 (илјада и петстотини) евра по основ на нематеријална штета и 1.020 (илјада и дваесет) за надомест на трошоците направени во постапката пред ЕСЧП.

Член 11

Слобода на вероисповест

Член 9

Слобода на здружување

Бекташиската заедница и други против Република Македонија³ - Ж. бр. 48044/10; 75722/12 и 25176/13, Пресуда од 12 април 2018 година

На 12 април 2018 година Европскиот суд за човекови права донел пресуда во случајот Бекташиска заедница и други против Република Македонија со која утврдил повреда на членот 9 (слобода на вероисповест) во врска со членот 11 (слободата на здружување) од Европската конвенција за човекови права (ЕКЧП).

Фактичка состојба: Жалбите за кои постапката била споена, биле поднесени од страна на нерегистрираната религиозна заедница - Бекташиската заедница и двајца нејзини основачи - господин Едмонд Брахимај од Тетово, како носител на највисоката хиерархиска позиција во државата и господин Арбен Сулејмани од Гостивар. На двајцата основа-

³ По влегувањето на сила на конечната спогодба на 12 февруари 2019 г., како што е особено соопштено до меѓународните организации, официјалното име на тужената држава е Република Северна Македонија - скратено име Северна Македонија.

чи – физички лица, ЕСЧП не им ја признал активната легитимација во постапката пред ЕСЧП.

Верското здружение -жалител функционирало непречено како призна-та верска организација од 1993 година. Кога во 2007 година влегол во сила Законот за правната положба на црква, верска заедница и рели-гиозна група, согласно со овој закон здружението-жалител се обратило со барање домашниот (регистрационен суд) да му го признае правниот континуитет. Меѓутоа, ваквото барање било одбиено поради формал-ни причини, односно со образложение дека тоа не било регистрирано пред 1998 година, туку само било пријавено како верска заедница во 2000 година, а одлуката била потврдена и од повисокиот суд. Во овој период организацијата исто така била позната и како „Исламска бекта-шиска заедница”.

Откако било одбиено барањето за признавање на правниот контину-итет, како обид за усогласување на работата на ова верско здружение со одредбите на Законот од 2007 година, истото поднело „свежо” ба-рање за „нова” регистрација согласно Законот од 2007 година, но во 2010 година и ваквото барање било одбиено, првенствено од причина што домашните судови, вклучително и Уставниот суд на РМ, констати-рале дека името под кое се барала регистрација (Бекташиска верска заедница) содржело иста референца како и веќе регистрираната вер-ска организација „Ехлибејтската бекташиска религиозна група на Ма-кедонија” а изворите на верско учење биле идентични како оние на Исламската верска заедница, па оттука, дека бараната регистрација би создала збунетост и конфузија меѓу верниците.

Жалителите исто така се жалеле и на повреда на членот 14 од ЕКЧП (за-браната за дискриминација и на повреда на членот 6 од ЕКЧП (правото на правично судење).

Образложение на ЕСЧП: ЕСЧП утврдил дека на здружението-жалител не му бил признат правниот континуитет поради исклучиво формал-ни причини. Тој дополнително прифатил дека ограничувањето кое резултирало со одбивањето за признавање на правниот континуитет било во согласност со закон, но не и дека тоа имало легитимна цел, како и дека домашните судови не покажале постоење на „неопходна

и нужна општествена потреба” за одбивање на барањето да се признае правниот континуитет на здружението-жалител. За изведување на својот заклучок, дека одбивањето на барањето на здружението-жалител не било неопходно во едно демократско општество, ЕСЧП во голема мера се потпираше на фактот дека здружението неспорно постоело и функционирало пред Законот од 2007 година, факт на кој не се осврнал ниту еден од домашните органи кои одлучувале по барањето на здружението-жалител, а во отсуство на какви било причини од страна на судските органи кои одлучувале по барањето, Владата исто така не била во можност пред ЕСЧП да изнесе какви било причини, односно не била во можност да се повика на причините кои ги утврдиле домашните судски органи.

ЕСЧП зазел став дека задирањето во правото на верско здружување на здружението-жалител било во согласност со закон и имало легитимна цел-заштита на правата на другите, но не било оправдано од причина што според ЕСЧП, името под кое се барало регистрација било доволно различно од она на „Ехлибејтската бекташиска религиозна група на Македонија“, вклучително и поради разликите во организационата форма, а дополнително домашните институции не се осврнале на фактот на претходно долгогодишно паралелно постоење на ИВЗ и здружението-жалител, ниту на тоа дека таквото нивно постоење претходно довело до конфузија. Толкувањето на изворите на учење на здружението-жалител од страна на домашните судови, ЕСЧП го оценил како спротивно на неутралната позиција која се бара од државата; ЕСЧП исто така констатирал дека домашните институции при постапката за регистрација не се впуштиле во дијалог со здружението-жалител, ниту пак дека истите покажале дека евентуалната регистрација на здружението-жалител претставувала било каква опасност за демократското општество или дека одбивањето на неговата регистрација било неопходно за да се спречат верски конфликти. Според ЕСЧП одбивањето да се регистрира верско здружение кое постоело и легално функционирало во државата многу пред Законот од 2007 година, барало особено силни и убедливи аргументи, какви што во случајот, немало.

Имајќи го предвид горенаведеното, ЕСЧП констатирал повреда на членот 11 во врска со членот 9 од ЕКЧП, во однос на двете домашни постап-

ки, како во однос на онаа во која здружението-жалител барало признавање на правниот континуитет, така и во однос на постапката за „нова“ регистрација во согласност со Законот од 2007 година.

ЕСЧП констатирал дека основите на кои жалителите тврделе дека постои повреда на забраната за дискриминација веќе се исцрпени со утврдената повреда на ЕКЧП и дека од тие причини нема потреба да одлучува за наводите за повреда на членот 14 од ЕКЧП. Тој истовремено го одбил како очигледно неоснован наводот за повреда на членот 6 од ЕКЧП поради неодржување на јавна расправа во домашната постапка.

Заклучок: повреда на членот 11 во врска со членот 9 од ЕКЧП

Правично обесштетување: 5.000 евра (пет илјади евра) по основ на нематеријална штета и 2.000 евра (две илјади евра), за надомест на трошоците направени во постапката пред ЕСЧП.

Види пресуди: *„Православна Охридска Архиепископија („Грчко-православна охридска архиепископија на Пеќката патријаршија“) против Република Македонија* (Ж.бр. 3532/07), *„Ставропигијалниот манастир Свети Јован Златоуст“ против Република Македонија* (Ж.бр. 52849/09), *„Црква на Вистински Православни Христијани“ и Ивановски против Република Македонија* (Ж.бр. 52849/09).

Член 41

Правичен надомест (материјална штета)

Стојановски и други против Република Македонија⁴ - Ж. бр. 14174/09, Пресуда од 7 февруари 2019 година

На 23 октомври 2014 година, Европскиот суд за човекови права донел пресуда во случајот Стојановски и други против Република Македонија, ж. бр. 14174/09, во која утврдил повреда на правото на сопственост загарантирано со членот 1 од Протокол бр.1 од Европската конвенција

⁴ По влегувањето на сила на конечната спогодба на 12 февруари 2019 г., како што е особено соопштено до меѓународните организации, официјалното име на тужената држава е Република Северна Македонија - скратено име Северна Македонија.

за човекови права поради тоа што домашните надлежни институции одбиле да им вратат земјишна парцела на жалителите која била во нивна сопственост, а во контекст на постапката за денационализација. Истовремено, ЕСЧП досудил износ на надомест на нематеријална штета, а прашањето за надомест на материјалната штета го резервирал за дополнително одлучување. Досудениот износ на нематеријална штета блоговременно им бил исплатен на жалителите.

Во постапката пред ЕСЧП жалителите барале надомест на материјална штета во износ од 300.000 евра, сума за која тврделе дека соодветствува со моменталната пазарна вредност на парцелата во фокусот на спорот КП бр. 2943/6, која се наоѓала во Расадник на подрачјето на Општина Кисела Вода.

Во пресудата од 2014 година, ЕСЧП во поглед на надоместот на материјална штета, ЕСЧП ги повикал Владата и жалителите во рок од три месеци од денот правосилноста на пресудата, да го известат за каква било спогодба која би можеле да ја постигнат во однос на материјалната штета.

Правично обесштетување: Во отсуство на спогодба помеѓу жалителите и Владата, ЕСЧП со пресудата од 7 февруари 2019 одлучил по однос на барањето за материјална штета на жалителите, која произлегувала од повредата на правото на сопственост констатирана со пресудата на ЕСЧП од 2014, на начин што државата била должна на жалителите да им пренесе во сопственост, во рок од три месеци од денот кога пресудата станува правосилна, земјиште во истото подрачје како парцелата бр.2943/6 чии карактеристики и вредност се колку што е можно различни со спорната парцела бр.2943/6 (намалена за вредноста на државните обврзници доделени на жалителите во постапката за денационализација), а алтернативно доколку државата не успее да ја исполни горенаведената обврска, треба да им исплати на жалителите во истиот рок од три месеци износ од 190.000 евра.

Види пресуда: *Стојановски и други против Република Македонија* - Ж. бр.14174/09, пресуда од 23 октомври 2014 година.

IRZ

Макавеј, 2019